

Služba člověku jako poslání u pracovníků v církevních sociálních zařízeních

Hana Dufková

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Dufková**

Osobní číslo: **H16477**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Služba člověku jako poslání u pracovníků v církevních sociálních zařízeních**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti církevních sociálních zařízení a sociálních služeb klientům.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ANZENBACHER, Arno. Křesťanská sociální etika: úvod a principy. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-030-6.

MARTINEK, Michael. Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1116-7.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. Teologie služby: kniha (nejen) pro ty, kdo se věnují křesťanské charitě a diakonii. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 8071927481.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Iva Staňková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

27. listopadu 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
1.3.2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá službou člověku jako poslání u pracovníků v církevních sociálních zařízeních. Teoretická část je pak rozdělena do tří kapitol. První kapitola se zabývá základními pojmy, vztahem k sociální pedagogice, druhá kapitola popisuje církev, její sociální učení a sociální práci. Třetí pak rozebírá charitativní službu a činnost Charity. Praktická část zkoumá pomocí kvalitativního přístupu význam služby člověku pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních.

Klíčová slova: Charita, charitativní služba, služba člověku, církev

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the social service as a mission of workers in church social institutions. The thesis is divided into two parts. The theoretical part is then divided into three chapters. The first chapter deals with basic concepts, relation to social pedagogy, the second chapter describes the church, its social learning and social work. The third then discusses charity and charity activities. The practical part examines the importance of human service for workers in church social facilities by means of a qualitative approach.

Keywords: Charity, charity services, social service to human, church

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní PhDr. Ivě Staňkové za její odborné vedení, cenné rady a ochotu při vedení mé bakalářské práce.

„Změnou, kterou hledáme ve světě, se musíme stát my sami.“

Mahátma Gándhí.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	12
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V LITERATUŘE A DOKUMENTECH.....	12
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	13
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM.....	15
2 CÍRKEV, JEJÍ SOCIÁLNÍ UČENÍ A SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	17
2.1 SOCIÁLNÍ UČENÍ CÍRKVE.....	20
2.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE V KONTEXTU CHARITATIVNÍ PRÁCE.....	21
2.3 PARADIGMATA SOCIÁLNÍ PRÁCE	23
2.4 MUSILOVO TROJÍ POJETÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE V ČR.....	24
2.5 HODNOTY A ETIKA	25
3 CHARITATIVNÍ SLUŽBA A CHARITA.....	28
3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ CHARITATIVNÍ SLUŽBY	28
3.2 CHARITATIVNÍ SLUŽBA V ČESKÉ REPUBLICE.....	30
3.3 NOVODOBÉ DĚJINY CHARITY	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	36
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	37
4.3 METODA SBĚRU DAT	38
4.4 POPIS VÝZKUMU	38
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	38
5 ANALÝZA DAT.....	40
5.1 KATEGORIE: STUDIUM, CÍLOVÉ SKUPINY PRÁCE	41
5.2 KATEGORIE: POMOC DRUHÝM.....	42
5.3 KATEGORIE: CO MĚ NA PRÁCI BAVÍ.....	43
5.4 KATEGORIE: CÍRKEVNÍ NEBO NECÍRKEVNÍ?	46
5.5 KATEGORIE: PROFESNÍ POCHYBNOSTI.....	47
5.6 KATEGORIE: MY A VÍRA.....	48
5.7 KATEGORIE: VZTAH KE SLUŽBĚ	50
5.8 PARADIGMATICKÝ MODEL.....	52
6 INTERPRETACE DAT.....	54

6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	56
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	58
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Služba člověku formou charitativní práce má dlouhou a významnou tradici, kterou nemůžeme podceňovat. Význam služby člověku je pro společnost velký.

Dané téma bylo vybráno, jelikož si plně uvědomujeme důležitost těchto služeb. Stejně tak tak vidíme velký význam ve službách poskytované Charitou, jelikož Charita platí za největšího nestátního neziskového poskytovatele sociálních služeb. Poskytuje pestrou škálu služeb pro mnohé cílové skupiny, proto ji považujeme za velmi důležitou složku služeb člověku v naší společnosti. Podstatnými jsou pracovníci, kteří tuto službu vykonávají. Vzhledem k náročnosti této práce často dochází k syndromu vyhoření, je to z důvodu velké náročnosti na psychickou stránku člověka. V rámci pomáhání je důležité ponořit se do této služby, avšak stejně tak je důležitá psychohygiena, abychom tomuto syndromu předcházeli. Stejně tak lze považovat za prevenci víru, která mnoha lidem pomáhá a ovlivňuje jejich životy.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký význam má služba člověku pro tyto pracovníky v církevních sociálních zařízeních. V jakých rovinách ji vnímají a zda je služba pro ně pouhá práce nebo také poslání. Cílem je také motivovat další lidi k službě člověku po přečtení této práce. K službě člověku se musí přistupovat zodpovědně, jelikož je to velmi důležitá a zodpovědná práce.

V teoretické části popisujeme teoretická východiska, ze kterých služba vychází, a ze kterých také vychází praktická teologie spjatá s charitativní činností. Dále popisujeme vztah k sociální pedagogice a objasňujeme pár základních pojmů souvisejících se službou člověku. Část také věnujeme církvi, jejímu sociálnímu učení, jelikož charitativní služba vychází z principů církve a staví na jejích základech. Zbýváme se také sociální práci, kde zmiňujeme důležitá paradigmaty, podle kterých se řídí sociální pracovníci. Důležitým tématem v sociální práci jsou také etika a hodnoty, které blíže rozebíráme.

V praktické části jsme realizovali výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru. Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaký význam má služba člověku pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních. Tyto rozhovory proběhly s pracovníky Charity, které se chtěly výzkumu zúčastnit. Rozhovory následně byly analyzovány pomocí otevřeného a axiálního kódování. Výsledky a závěry z tohoto výzkumu poté prezentovány.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

Tato práce se zabývá službou člověku. V mnoha případech ji lze také nahradit slovem pomoc. Jelikož se pohybujeme v sociální pedagogice, budeme hovořit především o sociálních službách: „*Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tyto lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu a skupiny, do kterých patří*“ (Matoušek, 2007, s. 9). Z toho vyplývá, že služba člověku je nesmírně důležitá jak pro osobu, které službu poskytujeme, tak i pro společnost. Službu člověku lze také vnímat v kontextu charitativní práce, kterou se budeme zabývat v této práci. Charitativní práce je poskytována již velmi dlouhou dobu. Z historie víme, že mezi první službu člověku řadíme chudinskou péči, tedy péči o chudé lidi. Tyto služby tak můžeme považovat za první sociální služby. Popis prvních sociálních služeb nalezneme u Matouška: „*V raném středověku se první sociální služby objevily po přijetí křesťanství za státní náboženství a zřízení církve. Přišlo přikázání pomoci chudým, konání milosrdných skutků a poskytování almužen*“ (Matoušek, 2007, s. 18). Za poskytovatele prvních církevních sociálních služeb jsou označovány kláštery a farnosti, ve kterých je mnoho služeb poskytováno ještě dnes. Ovšem dříve byl ze strany státu upřednostňován spíše represivní přístup. Lidé tak sociálně vylučovali osoby, které neodpovídaly typickým sociálním strukturám. Postupem času se o tyto znevýhodněné skupiny staral jak stát, tak i církev. V současné době tak službu člověku vykonává mnoho povolání, například sociální pracovník, sociální pedagog, psycholog, terapeut a spousta dalších. Všechna tato povolání můžeme také nazvat jako pomáhající profese. V této práci se tak zaměřujeme na sociálního pracovníka-sociálního pedagoga, který vykonává službu klientům, takzvaně uživatelům sociálních služeb. Zaměřujeme na výkon služby Charity, jelikož je největším církevním poskytovatelem sociálních služeb.

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře a dokumentech

Tímto tématem se zabývá mnoho knih a můžeme ho definovat mnohými způsoby. Službu člověku tak mnohdy můžeme označit jako pomáhání. „*Zabývat se syndromem pomocníka má svůj praktický užitek v tom, že můžeme zlepšovat duševní hygienu lidí v pomáhajících profesích a pomáhat jim v budování stabilní motivace*“ (Schmidbauer, 2008, s. 16). Syndrom pomocníka je v posledních letech více skloňovaný jev než kdy dřív. Lidé si uvědomují potřebu služby a pomáhání, jelikož čím dál více lidí je závislých na pomoci

druhých a mnoho pomocníků pro svou práci dýchá „pomocník dává a je silný. Svěřenec je slabý a odkázaný na pomocníka. Asymetričnost této situace se pro bezmocného pomocníka stává drogou“ (Schmidbauer, 2008, s. 19). Lidí, kteří vykonávají službu člověku, neustále přibývá. Na tom lze demonstrovat, kolik lidí touží pomoci druhým. „*Jak to, že je tolik povolání jako sociální pracovník, sociální pedagog, pracovní terapeut, psycholog, výchovný poradce? Všechna tato povolání více či méně otevřeně přiznávají, že vztah ke klientovi je důležitým, ne-li nejdůležitějším nástrojem jejich práce*“ (Schmidbauer, 2008, s. 128).

O službě člověku mluvíme nejčastěji ve spojitosti s církví. Počátky sociální práce jsou spjaty s teologií, tuto oblast tak často nazýváme teologií sociální práce. „*Sociální práce může inspirovat v teologii a využívat jejich poznatků pro své vlastní cíle, aplikovat je sobě vlastním způsobem. Můžeme najít jak velmi propracované a systematické začlenění teologie do sociální práce, tak i jednorázové podněty pro inspiraci sociální práce v teologii*“ (Opatrný, 2013, s. 54). Dále také dle Opatrného (2013, s. 54-55) se tato teologie snaží jít mimo církevní kontext, zároveň se však prolíná s teologií pro Charitu, a to z důvodu toho, že teologie pro sociální práci má jistou relevanci v církevních pomáhajících organizacích, tedy organizace mimo Charitu. Kromě Opatrného se tomu tématu věnují autoři z Německa, kteří popisují vztahy mezi sociální prací a teologií v knize *Theologie und Soziale Arbeit*. Záměrem této knihy se jeví učinění obecně relativní disciplíny z teologie. V knize *Theologie und Soziale Arbeit* (2006, s. 275) se u jednoho z autorů můžeme dočíst, že autor vychází z faktu, kdy na německých vysokých školách je teologie zřizována katolickou církví, která tak vzdělává sociální pracovníky. Autor se tedy ptá, jaký užitek může tato teologie přinést katolické církvi. Mnoho ze statí v této knize se tak zabývá teologií, a následně spojitostí sociální práce a Charity. U Opatrného (2013, s. 80) se dočteme, že „*Charity jsou určitým místem nebo základnou, kde může probíhat dialog mezi sociální prací a teologií. Charity a jiné církevní pomáhající organizace jsou tedy dobrým místem pro realizaci toho dialogu v pomáhající praxi.*“

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

V této práci se zabýváme a hovoříme spíše o práci sociální. Vztah mezi sociální prací a sociální pedagogikou je velmi těsný, jelikož sociální práci a sociální pedagogiku nemůžeme zcela oddělit. Například v anglicky mluvících zemích najdeme pojem sociální práce. V německy mluvících zemích hovoříme o obou pojmech, jak o pojmu sociální práce, tak o sociální pedagogice.

Služba člověku je tedy spjata se sociální pedagogikou a sociální prací. A to proto, že snaha pomoci člověku je na prvním místě. Mnoho sociálních pracovníků pak tedy bere svou práci jako poslání. Pole působnosti těchto pracovníků je široké. Mnoho sociálních pedagogů může dle Potměšilové et al. (2013, s. 17) pracovat i v charitativních institucích.

„Počátkem i koncem sociální práce je empatie a s ní související vřelost a vstřícnost ke klientovi. Hluboká empatie umožní pochopit pocity klienta a pomůže sociálnímu pracovníkovi působit efektivně a profesionálně“ (Gulová, 2011, s. 36). K empatii, vřelosti i vstřícnosti jsme vedeni po celou dobu studia sociální pedagogiky. Všechny tyto vlastnosti jsou důležité pro vykonávání profese, ať už sociálního pedagoga nebo sociálního pracovníka.

„Na vytváření sociální práce se velkou měrou podílela světová náboženství, krédo křesťanství pomoci bližnímu svému jako sobě samému, kdy láska je jádrem morální teorie, vystihuje podstatu sociální práce a pokládá její základy“ (Gulová, 2011, s. 46). Proto pojmy související s náboženstvím (solidarita, spravedlnost, obecné blaho a další) tvoří pilíře sociální práce.

„Mluvíme-li o křesťanské sociální práci, nechceme tvrdit, že by všichni zaměstnanci církevních sociálních organizací byli přesvědčenými křesťany“ (Martinek, 2016, s. 221).

Mnoho sociálních pracovníků však nedokáže oddělit svůj osobní a profesní život, a naopak někteří uživatelé sociálních služeb nedokáží pochopit, že sociální pracovník má svůj osobní život. V němž se nezabývají jen svými klienty. Postupně pak ztrácí motivaci pro svou profesi, což může vést i k syndromu vyhoření. *„Právě sociální pedagogové jsou v současnosti mnohem více vedeni k reflexi motivací pro své povolání. Mnohem častěji se dnes syndrom vyhoření objevuje v péči o staré a nemocné lidi. Zde jsou velké deficity v distanci vůči naivní morálce pomáhání“* (Schmidbauer, 2008, s. 17). Služba člověku vyžaduje určitou angažovanost a také emocionální vztah, projevování emocionality od pomocníka, aby měl klient pocit, že mu doopravdy rozumí. *„Subjektivní vnímání jedinečnosti každého vztahu má značný význam vždy, je-li žádoucí skutečná hlubší emocionální angažovanost. To je případ nových pomáhajících povolání-psychologie, sociální pedagogiky, sociální práce, psychoterapie. Často se v těchto profesích s komunikačními problémy zachází tak, že pomocník a jeho klient se vzájemně ujišťují, že profesní struktura jejich kontaktu je pouhá, zbytečná vnějškovost.“* (Schmidbauer, 2008, s. 131)

1.3 K základním pojmům

Definice sociální práce

Definice sociální práce neexistuje jen jedna, ale hned několik. Jako jedna z nejznámějších se jeví definice, která byla schválena v roce 2004 Mezinárodní federací sociálních pracovníků: *Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.*

Pro nás další důležitou definici najdeme ve Slovníku sociální práce: „*Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.*“ (Matoušek, 2003, s. 213). Obě tyto definice jsou dostatečně široké a přitom specifické. Vyplývá z nich, že teorie je stejně tak důležitá jako praxe, ve které nesmíme zapomínat na základní lidská práva. Trochu užší definici najdeme u socioložky Jiřiny Šiklové, která ji označuje jako „*nekončící proces, během kterého obor dohání měnící se společnost, ve které dosud známé problémy mění svou váhu a postupně se objevují problémy nové.*“ (Šiklová, 2010, s. 2)

Na sociální práci lze nahlížet také ve dvou různých pojetích, které si nyní uvedeme.

Sociální práce v širším pojetí

Podle Pavla Mühlpachra (2004, s. 23) zahrnuje sociální práce různá *sociálně technická opatření, jako například poskytnutí dávek a služeb, organizaci těchto opatření, odborné a účelné použití nálezů, posudků i rozhodnutí z jiných oblastí. Týká se rovněž administrativně-správních postupů vytvořených sociálními a zdravotnickými institucemi, které péči poskytují. V širší veřejnosti v zahraničí si lidé pod pojmem sociální práce představí jakoukoliv formu dobrovolné pomoci poskytované z dobré vůle a bez odborné kvalifikace.*

Sociální práce v užším slova smyslu

Pavel Mühlpachr (2004, s. 23) sociální práci charakterizuje jako *přímý, záměrný a připravený kontakt sociálního pracovníka s klientem, případně skupinou a komunitou, za účelem stanovení sociální diagnózy a provádění sociální terapie. Sociální terapie spočívá v sociálně výchovném působení a ovlivnění směru a postoje klientů. Součástí je zároveň sledování a hodnocení výsledků.*

Pojem teologie

Tento pojem původně theologia pochází z řeckých slov *theos kai logos* – Bůh a slovo. Tedy rozhovor o Bohu, Bůh a studium. „*Základy křesťanskému užití termínu teologie položil Origenes. Dokonce sloveso theologeîn znamená vyznávat Boha, a to ve smyslu křesťanské víry v Boha a Krista.*“ (Duka, 1998, s. 13).

Solidarita

„*Vztahy mezi rovnoprávnými lidmi, kteří dobrovolně spolupracují, solidarita je opakem hierarchie*“ (Petrusek; Vodáková, 1996, s. 1185-1186). Dle Tomeše (2018, s. 31) může být solidarita organizovaná veřejnými nebo soukromými subjekty. Mezi soukromými subjekty můžeme odlišit církve a jejich charitativní organizace od laických, občanských solidárních organizací.

„*Skrze církve, která je solidární s bezmocnými, oběťmi a chudými své doby, se Bůh snaží dosáhnout k lidem všech národů a kultur a pomáhat jim*“ (Docat, 2017, s. 37)

Sociální služba

Sociální služba se často může překrývat se službami veřejnými. Avšak „*sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství*“ (Matoušek, 2007, s. 9).

Filantropie

Často bývá označována jako dobrovolná láska k bližním. Následující definice říká toto: „*Filantropie pochází z řeckého *filó*= miluji a *anthrópos*=člověk, tedy v překladu miluji člověka, chápáno jako radostný a vlídný postoj k bližnímu, případně jako vykonávání obětavých činů pro blaho druhých*“ (Šiklová, 2000, s. 80)

Charita

Z latinského *caritas*, neboli vážnost, úcta, láska. „*Přeneseně je výrazem pro dobročinnost či praktickou lásku k bližnímu, péči o chudé, nemocné a bezmocné, obvykle podle představ obsažených v různých dominancích křesťanských náboženství.*“ (Šiklová, 2000, s. 80)

2 CÍRKEV, JEJÍ SOCIÁLNÍ UČENÍ A SOCIÁLNÍ PRÁCE

V první řadě se nabízí otázka, co je vlastně církev? V dnešní době si většina lidí pod pojmem církev představí jen jakousi budovu, místo nebo instituci, a hlavně si ji spojuje s pojmy jako jsou odpustky, středověk, papež, krádeže majetku, bohatství. Pro mnoho lidí to také znamená něco úplně jiného. Slova jako láska, víra, naděje, historie, já, Bůh. To pro někoho znamená církev. Nyní existuje mnoho církví a různých náboženských společenství, v naší práci se ale zabýváme římskokatolickou církví.

Důležitý a podstatný je vztah církve a státu. Podle Schönborna (1998, s. 89) tím, že církev brání důstojnost každého člověka danou Bohem, ať už je starý, cizinec nebo postižený, podporuje také sociální citění státu. Počátky a podstatu církve můžeme vnímat následovně. „*Církev odvozuje svou existenci od Ježíše s jeho skupinou dvanácti apoštolů a od prvotních křesťanských obcí.*“ (Martinek, 2016, s. 25). Tyto informace můžeme najít v Bibli, respektive v Novém Zákoně. Při čtení a výkladu těchto slov musíme počítat s tím, že se jedná o teologickou knihu, ne o dílo sociologické nebo historické. Ježíš Kristus se obklopil lidmi, ze kterých si následně vybral dvanáct nejbližších učedníků, které nazval apoštoly. „*Ježíš svolal svých Dvanáct a poslal je zvěstovat Boží království.*“ (Bible, 1985, L 9, 1-3). Apoštolové byli pro Ježíše nenahraditelní, prožil s nimi mnoho svých zázraků a také poslední večeři před svou smrtí. Zázitek poslední večeře se tak stal jedním z východisek křesťanské liturgie neboli bohoslužby. A všichni lidé, kteří se zajímají, poslouchají a chtějí hlásat Ježíšovo poselství, jsou zváni do Božího království. Proto je také církev často označována jako Boží lid: „*Nejste již tedy cizinci a přistěhovalci, máte právo Božího lidu patřít k Boží rodině.*“ (Bible, 1985, Ef 2, 19).

Moment, který je považován za faktický vznik církve je zkušenost Letnic, kdy se církev po zážitku naplnění Duchem svatým ujímá nového hlásání Ježíšova poselství a zároveň tak dochází k jejímu růstu: „*Ti, kteří přijali jeho slovo, byli pokřtěni a přidalo se k nim toho dne na tři tisíce lidí.*“ (Bible, 1985, Sk 2, 41). Lze tedy tvrdit, že praxe spíše předcházela teorii.

Jedním z klíčových prvků pro pochopení pojmu církve je dvojí dimenze. První dimenze hovoří o tom, že křesťané uznávají církev, která je tvořena obyčejnými lidmi a také podléhá zákonitostem lidských institucí. Druhá dimenze zase tvrdí, že církev je dílem Božím, tvoří jediné Boží království a jejím středem je živý Ježíš Kristus. „*Dimenze se vymykají lidským kategoriím. Teologický jazyk proto používá spíše obrazná vyjádření, mluví o dimenzi pozemské a nebeské, materiální a duchovní či lidské a božské.*“ (Martinek, 2016, s. 28).

Slovo církev původně pochází z řeckého slova *ekklésia*, což znamená shromáždění. Shromáždění ve smyslu společenství Božího lidu. Lidu, který chce uvěřit v Ježíše Krista. Bible připodobňuje církev například k lidskému tělu sestávajícímu se z mnoha údů, ale třeba i nevěstě chystající se k sňatku s Kristem. V listu Korintským píše apoštol Pavel toto: „*Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch; rozdílné služby, ale tentýž Pán; a rozdílné působení moci, ale tentýž Bůh, který působí všechno ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu. Jednomu je skrze Ducha dáno slovo moudrosti, druhému slovo poznání podle téhož Ducha někomu zase víra, někomu dar uzdravování, jinému dar vykládat, co to znamená. Tak jako tělo je jedno, ale má mnoho údů, a jako všechny údy jsou jedno tělo, tak je to i s Kristem.*“ (Bible, 1985, 1K 12, 4-12). Z toho lze chápat, že Bůh dává každému jiný dar, se kterým má dobře nakládat. Tím, že přirovnal církev k lidskému tělu, poukazuje na to, že církev je živoucí organismus. A každý věřící je jeho součástí, proto je nutné, aby křesťané spolu fungovali a nestránili se jeden druhého. Protože tak, jak tělo hůře funguje například bez ruky, tak církev těžce funguje bez jednotlivých věřících.

Lze říci, že každý věřící je členem „univerzální“ církve, a to je právě tělo Kristovo. Tuto církev může tvořit každý, kdo přijal Ježíše Krista. Nelze zde počítat všechny novodobé církve, které tento charakter Kristova Těla postrádají, i když to mají v názvu.

Ježíš a Bůh žije v každém z nás. A je už na nás, zda ho přijmeme či nikoli, měli bychom si ale uvědomit, že „*Ježíš chce mít vliv na lidské svědomí, aby člověk nebyl lhostejný k utrpení druhého člověka.*“ (Oláh et al., 2016, s. 373)

Křesťanská teologie

V křesťanské teologii se tématy blízkými sociální práci zabývá tzv. pastorální teologie, která ale postupně přechází v praktickou teologii. Do její pozornosti se tak dostávají charitativní organizace a spolky, a i sama sociální práce.

Za nejzákladnější předpoklad křesťanské teologie považuje Pospíšil „*Skutečnost, že člověk sám pouze vlastními silami není s to dospět k plnému poznání Boha.*“ (Pospíšil, 2002, s. 11).

„*Teologie je skutečné uvažování, a sice kritické uvažování, avšak právě nikoli o nějakém smyslu, nýbrž o Slovu, které zakládá církev. Smysl je pravda, kterou nalézáme my*“ (Barth, Gallus a Macek, 2006, s. 86).

Martinek (2008, s. 12) uvádí, že každého člověka, ať už věřícího nebo nevěřícího je třeba chápat jako subjekt. Církev nemá tedy člověka obstarávat nebo ovládat jako objekt, ale má

příspět k jeho bytí subjektem, tedy k tomu, aby podle svého přesvědčení vědomě a svobodně jednal a své jednání vedl k dobru.

„Základní teologická reflexe o církvi byla dovršena na dvou koncilech. Její výsledek byl stručně formulován v Nicejsko-cařihradském vyznání víry, které vyznává víru v jednu svatou, všeobecnou a apoštolskou církev.“ (Martinek, 2016, s. 27).

Za sociální (společenský) hřích můžeme označovat nároky, které klade prostředí na člověka, tyto nároky omezují svobodu, vedou k pasivitě a rezignaci, nebo ho nutí k zjevně zlému jednání. Za své špatné jednání ale člověk nese zodpovědnost téměř vždy sám. Sociální hřích má několik významů:

- *Společenský hřích je každý hřích proti právům lidské osobnosti, zejména proti právu na život. Rovněž každý hřích proti obecnému dobru a jeho požadavkům,*
- *ten hřích, kteří páchají pracovníci, kteří neplní povinnosti a nezajišťují prosperitu celé společnosti,*
- *třetí význam se týká vztahů mezi různými lidskými společenstvími, hříchem jsou i nespravedlivé vztahy mezi národy, nebo skupinami ve společnosti, které vedou k utiskování jedné skupiny druhou, a zapřičiňují tak například sociální exkluzi nebo chudobu* (Katolická církev: Reconciliatio et paenitentia: posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O smíření a pokání v dnešním poslání církve z 2. prosince 1984., 1996, s. 35).

Sociálním (společenským) hříchem se tak myslí například domácí násilí, šikana, rasová diskriminace, diskriminace žen v zaměstnání a podobně.

Význam teologie pro sociální práci můžeme vidět v několika rovinách: *„může poskytovat základní motivaci pro sociální práci, může být chápána jako prostředek sociální práce, může být chápána jako jedna z disciplín, která stejně jako sociální práce slouží člověku v jeho celistvosti“* (Martinek, 2008, s. 21).

V německy mluvících zemích vzniká podobor praktické teologie, takzvaná teorie charity. *„Vznikla proto, aby mohla být práce Charity racionálně koncipovaná a organizovaná. Termín vznikl v souvislosti s příklady charitativního jednání v minulosti, které byly považovány za inspirativní pro tehdejší dobu.“* (Opatrný, 2013, s.22)

2.1 Sociální učení církve

Sociální učení církve (často také nauka) je součástí křesťanské nauky o člověku. Bývá založeno na svědectví a na poznávání evangelia v různých obdobích lidských dějin. Z toho vyplývá, že křesťanská sociální nauka (etika) vychází z Bible. Bible je zde jako zdroj základních jistot a orientace člověka a je také založena na konkrétních případech.

Sociální nauka má dva hlavní úkoly:

1. *Ukazovat závazky sociálního a spravedlivého jednání.*
2. *Ve jménu spravedlnosti vznášet obvinění. Křesťanská víra má jasné pojetí důstojnosti člověka. Odvozuje z něho určité principy, normy a hodnotová měřítká, jež umožňují svobodný a spravedlivý společenský řád. I když jsou principy sociální nauky jasné, musejí být stále znovu aplikovány na aktuální společenské otázky“ (Docat, 2017, s. 34).*

Avšak není úlohou církve, aby nahrazovala stát a politiku. Nenabízí proto pro jednotlivé společenské problémy technická řešení. Přesto ale *„je nepochybné, že církev, která spojuje ve své činnosti duchovní poslání s charitativní péčí o potřebné a s hájením oprávněných zájmů pracujícího člověka, je subjektem sociální politiky. Církev je bezesporu formálním sociálním systémem“* (Kotous, Munková a Štefko, 2013, s. 58-59.)

Základní principy sociální nauky

Principy můžeme chápat jako normy, kritéria a také zásady, které pomáhají řešit různé sociální problémy. Ty se člení podle modelu personalita–solidarita–subsidiarita. A můžeme je charakterizovat následovně.

Princip personality

Člověk jako osoba – každý člověk má svoji důstojnost a tu je třeba respektovat a je stvořen k obrazu Božímu. II. Vatikánský koncil (Gaudium et spes, 1965, čl.12) říká: *„Co však je člověk? Vyslovil a slovuje o sobě mnoho různých i protichůdných názorů, v nichž se buď povyšuje nebo naopak ponižuje až k zoufalství. Církev se dokáže do těchto obtíží vžít a poučena a poučena Božím zjevením může na ně dát odpověď popisující pravý stav člověka, vysvětlující jeho slabosti a zároveň dávající možnost uznat jeho pravou důstojnost a povolání.“* Tím staví člověka do středu zájmu, a zájmu o jeho důstojnost, která nesmí být narušena. Církev by lidskou důstojnost měla neochvějně bránit.

Princip společného dobra

Člověk byl a je závislý na druhém člověku, vzájemně si pomáhají, spolupracují, a to se odráží ve spojitosti s dobrem jednotlivce a dobrem všeobecným. Společné dobro nám tak pomáhá utvářet lidskou osobnost každého z nás. „*Princip společného dobra říká, že toto společné dobro je nejvyšším zákonem společnosti, protože zdůvodňuje společenskou autoritu, zavazuje členy společnosti a určuje zásadu přednosti dobra společnosti před dobrem jednotlivce. Společné dobro je zárukou sociální spravedlnosti.*“ (Princip společného dobra, ©2004)

Princip solidarity

Solidarita je považována za křesťanskou ctnost, která pomáhá řídit společenský život. Pro solidaritu platí pravidlo, které můžeme nalézt u apoštola Matouše: „*Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi.*“ (Bible, 1985, M 7,12). Zkrátka platí, že pokud pomůžeme my, příště zas někdo pomůže nám. Za ztělesnění solidarity můžeme také považovat samotného Ježíše, který nám ji dokázal mnoha svými skutky.

Princip subsidiarity (vzájemné podpory)

„*Princip subsidiarity dává odpověď, kdy může anebo musí společnost přispět svou výpomocí a kdy ne. Jde tu o určení kompetence, jakou má společnost proti parciálním komunitám a jednotlivcům. Není však úlohou státu strhnout na sebe co nejvíc kompetencí a spravovat celý společenský život. Právě princip subsidiarity vyžaduje, aby vyšší společnost podporovala iniciativu nižších skupin. Jde o všeobecně-spoolečenský strukturální princip každé svobodné a lidsky důstojné společnosti.*“ (Princip subsidiarity, ©2004).

2.2 Sociální práce v kontextu charitativní práce

Sociální práce je široká společenskovední disciplína. Má různé formy, ve kterých se zaměřuje na široké spektrum vztahů. Ve společnosti, a zvláště v dnešní době má nezastupitelné místo. A to z důvodu, že se zabývá komplexními vztahy, má také širokou škálu pomoci a mnoho cílových skupin. Dále se také snaží odbourávat nerovnosti ve společnosti. Proto pak charitativní a sociální práce spolu velmi souvisí.

„*Křesťanská sociální práce důsledně vychází z modelu čtyř dimenzí lidských potřeb: vedle biologických, psychologických a sociálních potřeb cíleně pracuje také se spirituálními potřebami člověka. V praxi to znamená větší ochotu, připravenost a také kvalifikovanost*

pracovníků k rozhovoru s klienty o tématech, jako je smysl života, smysl bolesti, nemoci utrpení, problém zla, viny, výčitek svědomí apod.“ (Martinek, 2016, s. 222).

Dále pak profese sociálních pracovníků je velmi náročná. „*stěžejní roli sociálních pracovníků není ni filantropie, ani distribuce dávek, ale přemýšlení. Sociální pracovníci by měli především reflektovat postupy své práce a situaci klientů, a to vždy s ohledem na jejich jedinečnost a neopakovatelnost*“ (Janebová a Musil, 2007, s. 60). Samotné specifikum chápané sociální práce ji odlišuje od jiných. Existuje mnoho knih i článků o tom, co by měl sociální pracovník dělat, jak se chovat a jaká je jeho náplň práce. Musil (2004, s. 13) to vidí následovně: „*Sociální pracovníci se zabývají životními situacemi lidí a jimi poskytované služby bývají zpravidla tím lepší, čím více se jim daří vidět situaci klienta v jejím celku, těžko však mohou být specialisty na každou jeho dílčí část. (...) Je tedy účelné rozlišovat mezi samotnou sociální prací a komplexem služeb, kterého jsou činnosti sociálních pracovníků součástí. Sociální pracovníci tento komplex buď sami uvádějí v život, nebo do něj dílčím způsobem přispívají.*“

Cíle sociální práce

Cílů je v sociální práci hned několik a neexistuje jednoznačně jenom jeden. Cíl a mnohdy také poslání se lišily v různých dobách a závisely na aktuálních problémech ve společnosti. Občas bývá cíl shrnut do slova *pomoc*. Samozřejmě je to složitější, i když pomoc je základ. Cíle se neustále vyvíjejí a přizpůsobují dané situaci. Jedna ze starších definic cílů zní: „*sociální práce je prostě to, co dělají sociální pracovníci.*“ (Hanvey a Philpot in Navrátil, 2001, s. 10). Mnoho autorů se snažilo o přesnou a jednoznačnou definici, ale tu je těžko stanovit. Každý autor považuje za cíl něco jiného, a proto existuje také několik různých rozdělení. Například Zastrow (1992, s. 16) vymezil cíle, které si nyní uvedeme:

- Podporovat schopnost klienta řešit problém, vyvíjet se;
- Zprostředkovat klientovi kontakt se systémy, které mu mohou poskytnout zdroje, služby a příležitosti;
- Napomáhat tomu, aby systémy pracovaly humánně a efektivně;
- Rozvíjet a zlepšovat sociální politiku.

Sociální fungování

Každý člověk se rodí jako neopakovatelná osobnost. Prožívá situace, které jsou vlastní jen jemu. K různým situacím má různé postoje a na takové situace musí reagovat. Takové chování bývá v sociální práci označováno jako sociální fungování. Průkopnicí bývá označována Bartlettová. Ve své knize vymezila pojem sociální fungování. Označila ho jako interakci mezi požadavky prostředí a lidmi. Píše: *„Zvládání se týká lidského úsilí řešit situace, které mohou být vnímány jako sociální úkoly, životní situace nebo problémy života. Lidé prožívají životní úkoly primárně jako tlaky ze svého sociálního prostředí. Odsud vycházejí dvě významnější myšlenky; na jedné straně lidské zvládání a na straně druhé požadavky prostředí. Aby se tyto myšlenky mohly stát součástí jednoho celistvého konceptu, musí být propojeny stejnou dimenzí a tou je koncept sociální interakce.“* (Bartlettová, 1970, s. 100).

Podle této definice by požadavky mezi prostředím a lidmi měla nastat rovnováha. Pokud nastane případ, kdy člověk už nezvládá požadavky prostředí, přichází na řadu pomoc od sociálního pracovníka.

2.3 Paradigmata sociální práce

Sociální práce bývá často charakterizována pomocí paradigmat. Nejčastěji bývají uváděny tři paradigmata, které se od sebe navzájem odlišují jak teoreticky, tak hlavně prakticky. Dříve se mezi paradigmata řadil také charitativní model, kde sociální pracovník vystupoval jako tzv. misionář, který se snažil propojit církve s pomocí. *„To, co bychom byli ochotni nazývat jako „sociální práci“, bylo jednoznačně náplní činností různých církevních organizací, spolků a hnutí, jež vznikaly od 1. poloviny 19. století na území celé Evropy.“* (Kappl, 2008, s. 50). Navrátil (2001, s. 14-16) uvádí malá paradigmata. Jsou to tato paradigma: terapeutické, reformní a poradenské.

Terapeutické paradigma, za hlavní faktor sociálního fungování považuje duševní zdraví a pohodu člověka. Sociální práce se zde provádí hlavně formou psychoterapie, ať už individuální nebo skupinové. Cílem je proto zabezpečit psychickou a následně i sociální pohodu. Důležitá je také podpora rozvoje a uskutečnění osobnosti klienta. Důraz je však zároveň kladen na komunikaci a vztah, kdy se předpokládá především vzájemná interakce klienta a sociálního pracovníka.

Reformní paradigma, kde představa sociálního fungování je založena na společenské rovnosti v různých dimenzích společenského života. Sociální práce se proto zaměřuje na zmocňování klientů sociálních služeb, aby se mohli autenticky podílet na tvorbě a změnách institucí.

Poradenské paradigma, zde sociální fungování závisí na schopnosti zvládat problémy a přístupu k odpovídajícím informacím a také službám. Toto paradigma chce vycházet vstřícně individuálním potřebám a současně usiluje o zlepšování systému nabízených služeb. Jde především o pomoc klientům prostřednictvím poskytování informací, kvalifikovaným poradenstvím, zpřístupňování zdrojů a podobně.

2.4 Musilovo trojí pojetí sociální práce v ČR

V Časopise Sociální práce Musil (2008) vymezil tři pojetí sociální práce, a to administrativní, profesionální a filantropické. Rozdíl by měl být hlavně v přístupu ke klientovi. Pojďme si je blíže specifikovat v přehledné tabulce.

Tabulka 1: Musilovo trojí pojetí

Pojetí SP	„administrativní“	„profesionální“	„filantropické“
<u>Představy o roli sociálního pracovníka</u>			
ideál role	Úředník	Specialista	Člověk
úkol SP	daným způsobem vyřizovat žádosti, volit z daných variant opatření	koncipovat, realizovat a vyhodnocovat dlouhodobě pojatou intervenci	poskytnout potřebnému to, co právě potřebuje
předmět působení SP	dílčí, zákonem určená a předpisy upřesněná agenda	unikátní a komplexní životní situace konkrétního klienta	akutní biologické, praktické, emoční, duchovní potřeby určitého klienta
v čem má být SP autonomní	ve výkladu norem a v poskytování poradenství nad rámeček agendy podle vlastního úsudku	v plném rozsahu úkolu	v empatickém poznávání potřeb a v prožívání vztahu s klientem

kvalifikace, předpoklady výkonu SP	SŠ, někdy VOŠ, loajalita, zvládání agendy, daných procedur a obtížného kontaktu	VOŠ, lépe VŠ v oboru SP, respekt, schopnost posoudit ŽS, koncipovat a realizovat přiměřenou intervenci	vůle využít jakoukoli kvalifikaci při realizace altruistických hodnot, altruismus, schopnost navázat vztah
Supervize	neočekává se, důraz na instrukce a dohled	očekává se „peer supervize“	vzdělávací a manažerská supervize je důležitější než formální kvalifikace
další vzdělání	v zákonem předepsaném rozsahu	odborná specializace a samostudium	kultivace dílčích psychosociálních dovedností
<u>Představy o vztahu SP k jiným pomáhajícím oborům</u>			
rozdílení oborů	vyřizování specifické, sociální agendy se řídí obecnými principy jakékoliv úřední práce	odlišné zaměření oboru je důležité a vyžaduje také odlišné způsoby práce s klientem	důležitá je schopnost navázat s klientem vztah
způsob spolupráce	poskytování informací a stanovisek subjektům, které jsou určeny zákonem	zprostředkování služeb pracovníků jiných oborů a jejich koordinace při práci s klientem	manažer koordinuje spontánní spolupráci lidí v organizaci s klientem a jeho blízkými
<u>Příklady výhod a rizik</u>			
Výhoda	rychlé poskytnutí praktické pomoci aj.	řešení vzájemně se podmiňujících potíží aj.	empatie, vstřícnost, účast aj.
riziko jednostranné aplikace	řešení stále téhož dílčího problému a opomíjení dalších problémů nebo potíží klientů aj.	řešení problémů, které vyžadují „odborný um“ SP, a opomíjení klientů, jejichž potíže lze zvládat „jednodušeji“ aj.	empatie zužuje pozornost na řešení problémů, k nimž je SP sám citlivý, a vede k opomíjení klientů s jinými problémy aj.

Zdroj: Musil (2008, s. 67).

2.5 Hodnoty a etika

Hodnoty se u každého z nás liší. Avšak jsou velmi důležité, neboť nás ovlivňují jak v profesi, tak i v soukromém životě. Určují náš směr a také profesní metody, které budeme využívat a hrají také důležitou roli při řešení různých etických dilemat. Hodnoty jsou proměnlivé podle toho, jakou situaci momentálně procházíme, co jsme zažili a podobně. Nelze jednoznačně

specifikovat, které hodnoty jsou správné a které nikoli, jelikož vnímání hodnot je subjektivní. Ovšem ne všichni bychom měli vždy jednat podle svého subjektivního hodnotového systému, protože by to mohlo naši společnost vystavit riziku egoismu, což by se jistě negativně promítlo do různých sfér života. Proto by měl být vytvořen systém trvalejších hodnot ve společnosti. „*Sociální práce bude vždy reflektovat hodnoty (protože intervenuje do důležitých aspektů každodenního života) a zároveň bude také vždy předmětem střetu (protože její cíle nemusejí být vždy nutně akceptovatelné pro všechny členy společnosti)*“ (Nečasová, 2001, s. 9)

Například Matoušek (2003, s. 33) uvádí, že hodnoty celé společnosti zároveň ovlivňují hodnoty jedince a také jeho hodnotovou orientaci, a to má vliv na jeho angažovanost v profesi.

Hlavně bychom měli jednat v souladu s hodnotami našimi i hodnotami společnosti, s vědomím a svědomím. V sociální práci ale stále chybí jednotný pohled na hodnoty, ze kterých by měla činnost sociálních pracovníků vycházet. Je to dáno mnoha faktory, Elichová (2017, s. 38) uvádí tyto:

- *Rozdílnost kulturních hodnot;*
- *Osobními hodnotami, které si člověk vytváří na základě kultury a utváření identity;*
- *Různorodostí sociální práce, jejíž cílové skupiny vyžadují rozdílné přístupy, metody;*
- *Rozdílností hodnot, ke kterým se hlásí organizace, v nichž je sociální práce uskutečňována – ať už jde o odlišné hodnoty neziskových organizací, nebo sociální práce realizované v rámci státní správy a samosprávy, či o odlišnosti v pojetí hodnot mezi různými neziskovými organizacemi.*

Etiku označujeme jako souhrn kladných hodnot a norem, které se vršily a postupně rozšiřovaly.

„*Pokusíme-li se etiku definovat, pak lze říci, že je filozofickou vědou o správném způsobu života, vycházející z racionálních přístupů a snažící se nalézt, popřípadě i zdůvodnit společné a obecné základy, na nichž morálka (předmět etiky) stojí.*“ (Jankovský, 2018, s. 27).

Etika jednání je pro každou profesi důležitá, stejně tak pro profesi sociálního pracovníka. A to z toho důvodu, aby neutrpěl vztah mezi sociálním pracovníkem a klientem.

„Konání sociální práce může výrazně ovlivnit život člověka i celé společnosti, proto musí být sociální pracovník svázán etickým kodexem, který mu zabraňuje ubližovat klientovi například přemírou péče nebo v radikálním vstupu do klientovy situace“ (Gulová, 2011, s. 38-39.). Etiku můžeme podrobněji zkoumat jako například etiku sociální, individuální, aplikovanou nebo ekologickou. Nás ovšem nejvíce zajímá etika profesní. „Jestliže je hlavním úkolem profesní etiky sloužit co nejúspěšnějšímu plnění úkolů, pak je nutné, aby se v pracovnících vypěstovala schopnost samostatné etické orientace v chování, při volbě prostředků i nejefektivnějších metod k dosažení cíle.“ (Gulová, 2011, s. 39).

Podle Banks (2012, s. 107) etické kodexy shrnují podstatu dobré sociální práce, přispívají také k vytvoření profesních hranic a k posílení profesní identity. Etické kodexy mohou být také využívány v případech stížností na sociální pracovníky.

S etikou také bývají spojeny pojmy jako etické problémy a dilemata. *„Etické problémy vznikají v situaci, kdy je evidentní, jak by měl sociální pracovník rozhodnout, ale toto rozhodnutí se m osobně přičí. Etická dilemata vznikají tehdy, cítí-li sociální pracovník, že stojí před dvěma či více alternativními možnostmi rozhodnutí, které představují konflikt morálních principů.“ (Nečasová, 2001, s. 6.)*

3 CHARITATIVNÍ SLUŽBA A CHARITA

Charitativní službu můžeme často označit také jako pomoc člověku nebo například službu lidem. Dále také nemůžeme charitativní službu spojovat pouze křesťanskou Charitou, je to jakákoliv pomoc člověku, nebo i pomoc opuštěným zvířatům. „*Služba má tedy základ v setkání, v důvěře potřebného a ve svědomí sloužícího.*“ (Pospíšil, 2002, s. 15). Charitativní služba je nedílnou součástí života. Pomáháme, protože alespoň kousek dobra je v každé lidské bytosti. Někdo pomáhá neúmyslně, náhodně, nebo naopak úmyslně, a každá pomoc nebo služba je potřebná. Mnoho lidí bylo, je a bude závislých na službě nebo pomoci druhých. Pomáhat je přeci lidské a hlavně dobrovolné. Za služby člověku očekáváme hlavně uspokojení, nikoliv velké finanční ohodnocení. Spousta lidí také pomáhá jen tak, z dobré vůle a zadarmo. „*Setkání s charitativním pracovníkem, v jehož srdci působí Hospodin, má být pro nemocného setkání s živou, ve skutcích se projevující vírou, setkáním s Bohem, který na sebe tajuplně bere podobu člověka vykonávajícího dílo lásky.*“ (Pospíšil, 2002, s. 17). V této práci se zabýváme činností Charity ČR, tedy české katolické charity.

3.1 Historický vývoj charitativní služby

V minulosti to byl především rozměr lásky k chudým a nemocným, který se považoval za základ charitativní služby. Na historii můžeme nahlížet také takto: „*V prvních staletích se dostává tato záležitost do celkového církevního života; mezi 8. a 16. stoletím se odehrává v historii řeholních řádů, a nakonec se znovu ztělesňuje v osobnostech různých protagonistů nebo zakladatelů řeholních kongregací v 17. -20. století. Teprve od třetího desetiletí 20. století je toto téma zařazeno opět do charitativní činnosti celé církve.*“ (Messina, 2005, s. 19).

Církev je v charitativní činnosti stěžejní. Protože láska k bližnímu nás vede pomáhat a sloužit. Službu člověku můžeme najít především v Novém zákoně, a to ve skutcích Ježíše. Jelikož téměř v každém evangeliu se dozvídáme o tom, jak Ježíš uzdravil nemocné, uzdravuje anebo právě jde někoho uzdravit. Ježíš často bývá označován jako lékař těla i duše. „*Uzdravováním Ježíš prohlašuje, že je Mesiášem, umožňuje hmatatelně pocítit Boží lásku ke každému trpícímu, koná zázraky jako znamení a záruku konečného vítězství nad zlem a nad smrtí.*“ (Messina, 2005, s. 23). Ve skutcích Ježíše pokračovali pak apoštolové, mučedníci a mnoho dalších. Často byla za heslo křesťanského společenství považována almužna neboli milosrdenství. Almužna je tzv. chválou Boha. Dříve také lidem pomáhali

různí pracovníci církve jako například, biskupové, kněží, jáhni, jáhenky, panny nebo dobrovolníci. Messina (2005, s. 45-46) uvádí, že ve 4. století byly vydány Apoštolské konstituce, které připomínají biskupovi aby:

- Rozděloval spravedlivě almužny mezi sirotky, vdovy, nešťastné a cizince bez prostředků;
- Pečoval o osamělé a nemocné;
- Se staral o výchovu sirotků, o jejich umístění;
- Opatřil práci nezaměstnaným;
- Dal pokrm a šat těm, kdo to nemají;
- Pomáhal vězňům.

Na tomto případu můžeme vidět, že se církev snažila pomoci těm, co to potřebovali, a nedělala mezi nikým rozdíly. Byla to nezištná a láskyplná pomoc.

Mnoho řeholních řádů následovalo tyto rady, jako například benediktini, kteří pomáhali malomocným i sirotkům, chudým i poutníkům. Všechny tyto charitativní činnosti řádů spojovala láska k bližnímu. Messina (2005, s. 58) takže zmiňuje, že mniši také byli první a nejochotnější, kdo se stýkali s nakaženými morem, s malomocnými a kdo pomáhal raněným v různých bitvách.

Řeholní řády se také podílely na výstavbě sirotčinců, církevních škol, nemocnic a dalších institucí jen proto, aby mohly pomáhat. Za zmínku jistě také stojí několik významných osobností.

Definitivní laicizace sociální a charitativní péče byla ustanovena až s příchodem Velké francouzské revoluce, kde se následně rozšířila do celé Evropy a církev postupně ztrácela prostředky, které jí po staletí sloužily k dobročinnosti (Messina, 2005, s. 120)

„V přetechnizovaném, multikulturním, globalizovaném a dehumanizovaném světě 20. století vyvstaly před křesťany nové podoby charitativních služeb. Jako cílové skupiny se její dnes ti, co žijí a okraji společnosti, Romové, osoby společensky nepřizpůsobivé, vězni, Senioři a jiné“ (Chadima, 2007, s. 35).

20. století ovšem přineslo zřejmě největší ztělesnění křesťanské lásky, lásky člověka k druhému člověku, a to osobnost Matky Terezy z Kalkaty. *„V roce 1950 založila Matka Tereza Misionářky lásky, jež se měly věnovat a také věnovaly se nejchudším z chudých. Svě centrum měly v Indii. Mezi nejchudší z chudých patřili především malomocní, umírající a*

opuštěné děti. V díle Matky Terezy se propojuje touha hlásat evangelium Ježíše Krista, touha po modlitbě a účinná praxe mezi trpícími“ (Chadima, 2007, s. 35)

3.2 Charitativní služba v České republice

„Na počátcích charitativní služby v naší vlasti se setkáváme i s ženami, které církev uznává jako svaté. Máme na mysli zejména Anežku Přemyslovnu a paní Zdislavu z Lemberka.“ (Pospíšil, 2002, s. 16).

Charitativní činnost byla také rozšířená i v českých zemích, zvláště pak pomoc ve špitálech. Známy byl řád františkánů, který také stál v pozadí rozvoje špitálů. *„V Čechách a na Moravě došlo k zakládání prvních špitálů v první polovině 13. století. Velmi dobře známý je špitál svatého Františka z Asisi pro chudé, přestárlé a nemocné založený v roce 1233 Anežkou Přemyslovnou.“ (Pospíšil, 2002, s. 114).* Anežka Přemyslova měla velmi velkou zásluhu na rozšiřování charitativní činnosti u nás.

„A až do doby osvícenství se sociálním i zdravotnickým službám v naší společnosti věnovala téměř výhradně katolická církev, jejímž nejčastějším sociálním zařízením byly už zmíněné špitály.“ (Martinek, 2016, s. 220). Později se do sociálních aktivit začala zapojovat také občanská společnost. Začala vznikat různá charitativní sdružení, která nebyla zřizována přímo církvemi, ale tvořili je lidé s křesťanskou motivací.

V současné době u nás funguje několik církevních organizací, církevních řádů, které v této činnosti pokračují a bez kterých bychom se neobešli. Největší zastoupení má organizace římskokatolické církve a tou je Charita.

Charitativní služba a Charita za 1. republiky

Dle Vaška (1941, s. 160) má velkou zásluhu o charitativní dílo v Čechách a na Moravě arcibiskup A. C. Stojan, jelikož právě z jeho iniciativy došlo k vytvoření ústřední organizace charity nejprve na Moravě, později v Čechách.

Po vzniku Československa zažívala charitativní činnost velký rozvoj. Vznikaly také mimo jiné například i starobince, chudobince i sirotčince. Na rozvoji se podílel také páter L. Bláha, který sestavil přehled o práci řeholních řádů, komu pomáhají a jakým způsobem. Tím získal přehled o poskytovaných službách. Tento materiál pak podrobně sepsal, poslal poslancům a později vydal pod názvem *Několik kapitol z dějin naší charity*. Arcibiskup Stojan na základě jeho činností usiloval zařadit charitativní činnost jako jednu z nejdůležitějších složek církve.

P. Bláha se začal ještě více zajímat o charitativní činnost, psal články, přednášel, četl odborné časopisy. Až se 7. února 1922 ustavil Svaz Charity a do jeho čela byl jmenován P. Ludvík Bláha. Poté zahájil velkou propagační činnost jako tisk a rozdávaní letáků, přednášky s diapositivy a další.

Mezi hlavní šířitele charitativního činnosti patřili milosrdní bratři, milosrdné sestry, sestry Notre-Dame, těšitelky a cyrilometodějky. Mezi hlavní finanční zdroj v té době patřily různé sbírky, almužny i milodary. (Z historie, ©2012)

Charitativní služba a Charita za okupace

Tato doba znamenala jisté omezení v činnosti. Na druhou stranu se postupem času objevovaly lidé (hlavně děti), které potřebovaly pomoc z důvodu ztráty rodičů, rodiny či blízkých ve válce. Potřebná byla také pomoc tzv. chudinského odboru, který se zaměřoval na přímou pomoc chudých. Pomoc probíhala prostřednictvím podpory v potravinách, poukázkách na potraviny anebo třeba prostřednictvím podpory léků.

V Praze bylo vytvořeno Národní ústředí sociální a zdravotní péče v Praze. Toto ústředí převzalo moc nad všemi dobrovolnickými organizacemi i katolickými Charitami v celém Protektorátu. Možnosti charitativní činnosti tak byly značně omezovány. Těžké bylo zejména získávání finančních prostředků, které se nejčastěji konalo pomocí sbírek v kostele, toto získávání funguje i v dnešní době. (Z historie, ©2012)

Charitativní služba a Charita v poválečném Československu

Po válce byla hojně využívána tzv. podpůrná péče, která se snažila zmírnit následky války. Tato péče spočívala v rozdávaní potravin, obuvi, šatstva atd. Do středu pozornosti se dostala ústavní péče. Po osvobození Československa se tak mohli řeholní řády nebo dobrovolníci starat o sirotky, tělesně i duševně postižené, či práce neschopné.

Další stěžejní aktivitou byla péče o mládež, která za války měla nedostatečnou výživu. Rozvíjela se také ošetrovatelská a zdravotní péče v rodinách. Po únoru v roce 1948, kdy se k moci dostali komunisté, byl zřízen Ústřední svaz katolické charity. Jeho představitelé měli za úkol sepsat veškerý majetek, aby měli přehled a Charita tak nebyla proti lidově-demokratickému zřízení republiky. (Z historie, ©2012)

Charitativní služba a Charita za komunismu a poté

V roce 1949 byl ustanoven název Česká katolická charita. Za období komunismu bylo zestátněno mnoho ústavů. Následně byly také zrušeny a zakázány katolické spolky. Dozor nad činností Charity prováděl Státní úřad pro věci církevní. „*Stát Českou katolickou charitu formálně nezrušil, ponechal jí však pouze možnost poskytovat péči starým a nemocným kněžím, řeholníkům a řeholnicím.*“ (Martinek, 2016, s. 221). Po listopadových událostech nastal prostor pro nové aktivity. Mnohé církevní organizace doháněly deficit, který měly v předešlých letech. Zaobíraly se péčí o doposud zanedbávané skupiny lidí, například propuštění vězňů. „*Heslem doby se staly principy participace a subsidiarity, do vědomí a rozhodování lidí a institucí na všech úrovních však pronikají v následujících letech jen postupně. Společnost dosud neznala problém nezaměstnaných a bezdomovců, kriminalita a drogy byly málo výrazným fenoménem*“ (Charita začátkem 90.let, ©2012). V tomto období také lidé byli plni elánu pomáhat potřebným a seberealizovat se.

3.3 Novodobé dějiny Charity

V současné době navazuje na činnosti Charity za první republiky. Řadí se mezi největší nestátní neziskové organizace, je vedena jako součást římskokatolické církve. Charita přenesla svou působnost také do zahraničí, kde má několik projektů a pravidelně pomáhá při různých katastrofách, kde poskytuje humanitární pomoc. Posláním Charity je „*služba milosrdné lásky církve lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře*“ (O Charitě, ©2019). Katolická charita se řadí mezi největší pomáhající organizace již už v globálním měřítku, a své ústředí, nazýváno Caritas internationalis, má ve Vatikánu, v současnosti je tvořena 147 členskými organizacemi, většinou to je na úrovni států.

Za zřizovatele je označována česká biskupská konference. „*Svou strukturou kopíruje církevní hierarchii. Jejím základem je 348 farních, městských a oblastních Charit, které provozují jednotlivé služby a zařízení. Velikost těchto Charit se výrazně liší – někdy je tvoří pouze malý počet dobrovolníků, jindy více než sto zaměstnanců působících i v okolních obcích*“ (O Charitě, ©2019). Na regionální úrovni se sdružují do dvou arcidiecézních a šesti diecézních Charit, které mají působiště na území daného biskupství. Velmi důležitým

dokumentem je Kodex Charity Česká republika, kde se můžeme dočíst o poslání, cílech, základních zásadách i hodnotách.

Charita poskytující sociální, zdravotní a ostatní charitní služby

Charita jako největší nestátní poskytovatel sociálních služeb nabízí pomoc a podporu lidem v nepříznivých sociálních situacích. Tyto služby mohou být terénní, ambulantní anebo pobytové. V rámci *sociálních služeb* Charita poskytuje:

- Sociální poradenství,
- služby sociální péče – tyto služby jsou určeny pro ty, kteří bez pomoci nemohou plnohodnotně prožívat život. Jde tedy například o pomoc s běžnými návyky, ale také s hygienou, chodem domácnosti, nebo zprostředkování kontaktu se sociálním prostředím,
- služby sociální prevence – Charita nabízí tyto služby lidem v sociální tísní nebo z rizikového prostředí. Pomáhá překonat nepříznivou sociální situaci, změnit své životní návyky. Cílem je zabránění sociálního vyloučení. (Jak pomáháme, ©2019)

V rámci *zdravotních služeb* je to ošetrovatelská péče, kterou poskytují zdravotní sestry v domácím prostředí podle indikace praktického lékaře. Ošetrovatelka tak může například převazovat rány, aplikovat injekce. V rámci *hospicové péče* zajišťuje léčbu osob nevléčitelně nemocných. A vedle této péče poskytuje také duchovní péči, psychologickou podporu, možnost strávit závěr života v kruhu rodiny a přátel. Mezi *ostatní charitní služby* patří půjčování kompenzačních a zdravotnických pomůcek, rodinná, mateřská a dobrovolnická centra. (Sociální a zdravotní služby, ©2019)

Charita nabízí pestrou nabídku služeb dle cílové skupiny (Sociální a zdravotní služby, ©2019)

Dětem a mládeži, u kterých je důležitá především prevence, nabízí služby jako *nízkoprahové kluby, domy na půli cesty nebo možnost dobrovolnictví, také ranou péči*.

Lidem nevléčitelně nemocným je snaha zajistit důstojný závěr života v kruhu rodiny a bez nesnesitelných bolestí. Charita poskytuje *pobytové odlehčovací služby – hospice, terénní odlehčovací služby – domácí hospicová péče a odborné sociální poradenství*.

U lidí se zdravotním postižením a chronickým onemocněním včetně duševního je prioritou zajistit největší možnou soběstačnost a zapojení do společnosti. Je jim také nabízena pestrá nabídka služeb jako *ošetrovatelská péče, pečovatelská služba, osobní asistence, podpora*

samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, sociálně terapeutické dílny, sociálně aktivizační služby, raná péče, týdenní stacionáře, chráněné bydlení, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, hospice, chráněné dílny.

Lidem bez domova a v hmotné nouzi a lidem, kteří byli propuštěni z výkonu trestu nabízí Charita *noclehárny, charitní šatníky, nízkoprahová denní centra, azylové domy, síť odborných sociálních poraden.*

Osobám, které byly oběti domácího násilí můžou pomoci *intervenční centra, krizová pomoc, azylové domy.*

Senioři představují největší skupinu příjemců charitních služeb. Charita provozuje *146 středisek pečovatelské a ošetrovatelské služby, 35 domovů pro seniory, stacionáře, hospice či domovy se zvláštním režimem.*

Mezi další cílovou skupinu patří uživatelé návykových látek. Charita si uvědomuje roli prevence, a proto poskytuje služby pro děti a mládež, při kterých poukazují na škodlivost těchto látek. Osobám již na návykových látkách nabízí *kontaktní centra, terénní programy, odborné poradny, služby ro lidi v sociální tísní.*

Charita ČR také nabízí pomoc migrantům a uprchlíkům. Mezi hlavní nabízené služby patří *sociální poradenství, nízkoprahové kurzy češtiny, doprovázení na úřady, tlumočení, humanitární sklad ošacení, volnočasové aktivity ro děti, tábory, výlety nebo zájmové aktivity.* Charita klade zvláštní důraz na integrační aktivity, které migrantům a uprchlíkům pomáhají začlenit se do české společnosti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V naší práci jsme používali kvalitativní přístup, jelikož jsme chtěli vystihnout význam služby člověku očima pracovníků v církevních sociálních zařízeních. Autoři Švaříček a Šedřová (2007, s. 17) definují kvalitativní přístup takto: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problému v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“ Tato definice vystihuje podstatu kvalitativního výzkumu, a to hluboká data, tudíž že téma může být zkoumáno do hloubky, o což šlo i v naší práci. Dále je pro kvalitativní výzkum typické takzvané trojí vymezení, a to je první řadě výběr tématu, v druhé analýza dat a v poslední řadě závěry výzkumu.

Dále jsme v naší práci použili zakotvenou teorii, jako jeden z příkladů designu výzkumu. Autory této teorie jsou Barney Glaser a Anselm Strauss. Podle autorů Strausse a Corbinové (1999, s. 14) uvádějí, že „*zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné*“

4.1 Výzkumný problém

Hlavním výzkumným problémem je důležitost služby člověku očima pracovníků v církevních sociálních zařízeních. V této práci se zabýváme charitativní službou a církví. Vycházeli jsme z charitativního modelu, který byl využíván v minulosti. Zřizovaly se tak charitativní hnutí a spolky. „*Většina z těchto hnutí či spolků vycházela z předpokladu, že bída či chudoba jsou většinou důsledkem toho, že člověk se z nějakého důvodu přestal řídit křesťanskou morálkou.*“ (Kappl, 2008, s. 50). Dnes se tímto názorem již neřídíme. Víra nás může hodně ovlivnit. V mnoha případech je to právě víra a církev, která přivádí člověka k pomoci druhým. Člověk cítí potřebu pomáhat, jelikož je k tomu po vzoru církve veden. Pomáhat se dá různými způsoby a charitativní služba je jedním z nich. Zaměřujeme se na lidi, které do Charity dovedla touha a chuť pomáhat druhým a zjišťujeme, jak moc je víra ovlivnila, ať už

v rámci výběru jejich profese, ve vykonávání této činnosti a také v jejich životě čili jak je pro ně důležitá.

Dále nás také zajímá, jakou roli hraje v jejich životě touha pomáhat. Zdali je to pouze v rovině pracovní, nebo je tato touha pomáhat doprovází celým životem. Otázka víry se podceňuje, ovšem u mnoha lidí je to právě to, co je vede. Církev od pradávna nabádá člověka k pomoci bližnímu svému, a někteří se tímto přikázáním řídí dodnes. Charitativní služba je nezbytná a nabízí několik druhů pomoc širokému spektru lidí. Na Charitu se zaměřujeme záměrně, je to proto, že nás ovlivnila také její činnost, a celkově činnost charitativní služby, která nás vede pomáhat druhým v rámci dobrovolnictví. Do těchto zařízení také směřujeme svou budoucí aktivitu, protože i nás vede víra k pomoci a římskokatolická církev má nezastupitelné místo v našich životech. V rámci praxe jsme si zvolili úmyslně Charitu, abychom zjistili, jak to chodí a vypadá v praxi, tato zkušenost nám dala mnoho, a proto ji také navštěvujeme i ve svém volném čase. Jelikož i my jsme věřící, zajímalo nás, jak pracovníky ovlivnila jejich víra a zda je to pro ně důležitá hodnota v životě.

4.2 Výzkumné cíle a otázky

Z výzkumného problému vyvstávají výzkumné cíle a otázky.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaký význam má služba člověku pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních. K hlavnímu cíli se pojí několik dílčích.

1. Cílem je zachytit, jak pracovníci v církevních sociálních zařízeních vidí svou profesi.
2. Cílem je odhalit, jaká je motivace pracovníků pro výkon jejich profese v církevních sociálních zařízeních.
3. Cílem je porozumět, jak důležitá je pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních víra.

Jako hlavní výzkumnou otázku jsme stanovili tuto: **Jaký význam má služba člověku pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních?**

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jak vidí pracovníci v církevních sociálních zařízeních svou profesi?
2. Jaká je motivace pracovníků pro výkon jejich profese v církevních sociálních zařízeních?
3. Jak důležitá je pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních víra?

4.3 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat jsme použili rozhovor, která bývá nejčastější metodou kvalitativního přístupu. Metoda polostrukturovaného rozhovoru je dle Miovskeho (2006, s. 159) zřejmě nejrozšířenější, protože dokáže řešit jak nevýhody jak nestrukturovaného, tak i plně strukturovaného rozhovoru. Tazatel si vytvoří určité schéma otázek, na které se poté bude ptát. Toto pořadí pak můžeme zaměňovat podle potřeby a možností, aby byla maximální vytiženost rozhovoru. Při tomto typu rozhovoru, je také vhodně použít upřesnění a vysvětlení odpovědí účastníka. To znamená, že si necháme vysvětlit, jak danou věc myslí, zároveň si ověříme, zda účastník správně pochopil otázku. Naše otázky byly zcela otevřené a účastníci tak měli prostoro pro vyjadřování, bohužel ne všichni tento prostor využili a odpovídali obšírněji.

4.4 Popis výzkumu

Pro polostrukturovaný rozhovor je důležité prostředí, ve kterém se rozhovor odehrává. Proto byly naše rozhovory většinou realizovány v přirozeném prostředí pracovníků, a to byl prostor Charity Luhačovice a dva rozhovory probíhaly v prostředí malé a klidné kavárny. Rozhovory se uskutečňovaly v únoru a na začátku března. Všem účastníkům bylo sděleno, že informace, které nám poskytl během rozhovoru, budou použity pouze pro účely bakalářské práce. Bude tedy plně zachována jejich anonymita. Všichni vyjádřili souhlas také s nahráváním rozhovorů. Rozhovory trvaly od 15 do 25 minut. Po rozhovorech následovala jejich transkripce, tedy doslovný přepis rozhovorů. Následně jsme začali rozhovory kódovat pomocí otevřeného kódování, které bude popsáno níže.

4.5 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem byly ženy, pracovnice Charity, které byly vybrány záměrným způsobem. Metoda záměrného výběru je jednou z nejčastěji používaných metod výběru. Tuto metodu popisuje Miovský (2006, s. 135) také jako účelový výběr. Při tomto výběru postupujeme tak, že cíleně vybíráme účastníky podle určitých vlastností. Kritériem výběru je tato vlastnost nebo stav. To také značí, že cíleně vyhledáme účastníky na základě tohoto kritéria a jsou ochotní se výzkumu zúčastnit.

Naším kritériem byla práce pro Charitu trvající minimálně jeden rok a účastníci, kteří byli věřící. Oslovili jsme několik Charit, do výzkumu se však zapojila Charita svaté rodiny

Luhačovice, Charita Olomouc a jedna pracovnice si nepřála uvádět veřejně, pod jakou Charitu spadá. Více Charit nám na e-mail neodpovědělo. Dále bylo na základě kritérií vybráno osm respondentek. Jejich stručnou charakteristiku si uvedeme v následující tabulce. Do té jsme zahrnuli také pozici, na které v Charitě pracují a délku praxe.

Tabulka 2: Výzkumný vzorek

Informant	Pracovní pozice	Délka praxe v Charitě
I1	Sociální pracovnice-metodik	2 roky
I2	Pečovatelka	7 let
I3	Sociální pracovnice	5 let
I4	Aktivizační pracovnice	10 let
I5	Sociální pracovnice	2 roky
I6	Terénní pečovatelka	4 roky
I7	Pečovatelka	1 rok
I8	Sociální pracovnice	25 let

Zdroj: Vlastní

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole budeme analyzovat a interpretovat data, která jsme získali z našeho výzkumu. V první části jsme se zaměřili na otevřené kódování, kdy jsme provedli transkripci rozhovorů a následnou analýzu. Kódy, které nám vznikly jsme rozdělili do kategorií. Ty jsou potom v rámci axiálního kódování rozděleny do paradigmatického modelu.

Nejprve si trochu přiblížíme otevřené a axiální kódování. Hendl (2016, s. 251) píše o otevřeném kódování, že ho „*lze aplikovat různým způsobem. Lze kódovat slovo po slovu, podle odstavců, anebo podle celých textů a případů. Otevřené kódování odhaluje v datech určitá témata. Mají vztah k položeným výzkumným otázkám*“

Dle Švaříček a Šed'ová (2007, s. 211), kteří taktéž popisují otevřené kódování, analyzovaný text jako například přepsaný rozhovor rozdělíme na určité jednotky, Touto jednotkou může být jak slovo, tak odstavec, sekvence slov anebo věta. Poté těmto jednotkám přiřadíme nějaký kód. Pro volbu tohoto kódu si klademe otázku, o čem vypovídá, nebo jaké téma reprezentuje.

O axiálním kódování píše Strauss, Corbinová (1999, s. 70), že je to „*soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnují podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky*“

Na základně našich vzniklých kódů, jsme je rozdělili do těchto sedmi kategorií:

Tabulka 3: Kategorie a kódy

Kategorie	Kódy
Studium, cílové skupiny práce	<i>Studium, vnímání času, studium oboru, studium sociální činnosti, cílové skupiny</i>
Pomoc druhým	<i>Chuť pomoci, význam pomoci, nemateriální věci, radost z pomoci, vlastní motto pomoci, touha z domova</i>
Co mě na práci baví	<i>Radost, smysluplnost, smysl práce, užitečnost, různorodost, spokojenost uživatelů, komunikace, zájem a vděčnost, kolektiv, důležitost</i>

Církevní nebo necírkevní?	<i>rozdíly v poskytování, rozdíly ve financích, rozdíly ve vnímání, žádný rozdíl</i>
Profesní pochybnosti	<i>pochybnosti a žádné pochyby</i>
My a víra	<i>ovlivnění a význam víry, křesťanské hodnoty a osobní přínos, možnosti víry, zájem církve, pocity z víry</i>
Vztah k službě	<i>roviny služby, důležitost služby, hierarchie, význam služby, předurčenost, odměny za práci, závislost na službě, budoucnost služby</i>

Zdroj: Vlastní

V rámci analýzy budeme používat přímé citace informantů.

5.1 Kategorie: Studium, cílové skupiny práce

Tato kategorie byla založena na následujících kódech: *Studium, vnímání času, studium oboru, studium sociální činnosti, cílové skupiny*

Kategorie pojednávala o tom, jak se dostali k této práci, zda to bylo na základě studia, s jakými cílovými skupinami se na základě doby praxe setkali. A s jakými cílovými skupinami nyní pracují. Pouhé tři informanti tuto práci vykonávají pouze na základě studia, ostatní informanti k této profesi vede také něco jiného. Zajímaly nás také cílové skupiny, které jsou pro jejich profesi stěžejní. Mnozí informanti se vyjádřili pouze k cílovým skupinám.

I1: „*Pracuji s pracovníky sociálních služeb.*“

I2: „*Pracuju tady asi zhruba 7 roků*“ ... „*Někdy mi přijde, že tu jsem desítky let. Nejčastěji pracuju se seniory, zdravotně postiženými od 19 let a osobami s chronickým onemocněním. Moc se nemění, nejčastěji jsou to ti senioři, těch je pořád nejvíc.*“ ... „*Protože jsem věřící, chtěla jsem pracovat v církevní organizaci, tato Charita taky byla nejbližšímojemu bydlišti.*“

I3: „*V rámci sociálních služeb se zdravotně postiženými a seniory. A pak v rámci charitní činnosti s matkami samoživitelkami, osamělými seniory, bezdomovci a taky s dobrovolníky.*“

I4: „*Ona si vlastně mě. Po mateřské dovolené jsem hledala práci, bylo mi nabídnuto uklízet na Charitě, pak jsem vozila obědy a pracovala jako pomocná pečovatelka a no pak jsem si*

udělala kurz a dostala místo jako aktivizační pracovník ve stacionáři.“ ... „se seniory (úsměv), s mentálně tělesně postiženými, to jsou zlatíčka a zdravotně oslabenými lidmi“

I5: *„No jako chtěla jsem se věnovat oboru, který jsem vystudovala, teda andragogika a sociální pedagogika.“ ... „převážně se seniory a zdravotně postiženými“*

I6: *„Tak studovala jsem obor sociální činnost, a chtěla jsem zůstat v oboru a pracovat.“ ... „tak hlavně se seniory“*

I7: *„No tak se seniory a mentálně postiženými“*

I8: *„Pracuji převážně s osobami závislými, bez domova a občas s mentálně i zdravotně postiženými. Ale pracovala jsem i s jinými skupinami, vlastně jsem za celou dobu své praxe potkala snad všechny cílové skupiny.“ ... „a taky jsem to vystudovala“*

5.2 Kategorie: Pomoc druhým

Kódy spadající do této kategorie: *Chut' pomoci, význam pomoci, nemateriální věci, radost z pomoci, vlastní motto pomoci, touha z domova*

Tato kategorie vypovídala o tom, co pracovníkům přináší pomoc druhým, jak pomoc vnímají, zda je to to, co je přivedlo k jejich profesi. Žádný z informantů za pomoc druhému nic neočekává, nečeká za to žádnou finanční odměnu, Snad u všech informantů se dozvídáme, že tuto profesi vykonávají právě proto, že chtěli být nápomocné druhým. U poslední dotazované se dozvídáme, že touhu pomoci si nese z domova, kde všichni někomu pomáhali. Může být proto tedy pro nás přínosné číst o tom, jak vnímají pomoc ti, kteří se jí každý den věnují. Pomoc také některé účastnice již berou automaticky, pokud někdo potřebuje pomoc, tak mu pomůžou, kdykoliv a kdekoliv. Poslední informant také doplnil své vyprávění o příhodu, a také ji dále doplnil vlastním mottem. Mnoho lidí je odkázáno na pomoc a mnoho lidí naplňuje pomáhat. U našich informantů tak poznáváme, že i je tato pomoc naplňuje. Pomoc je důležitá, ať už je jakákoliv, stačí i maličkost, která pomůže a odměnou je dobrý pocit z pomoci.

I1: *„Uvědomění si, že peníze nejsou všechno, a pokud chci pomáhat, tak můžu, kdokoliv může“ ... „Pomoc člověka bez ohledu na zisk“*

I2: *„Chtěla jsem pomáhat“ ... „Tak pomáhání je pro mě automatické“ ... „Je to lidství, které prýští ze srdce. Je to vlna solidarity jednotlivci nebo skupině obyvatel“*

I3: „Byla to hlavně touha pomáhat lidem. To je hlavní impulz pořád, protože pomoc je potřeba vždycky“ ... „hlavně nedělat věci ve svůj prospěch za účelem materiálního zisku“

I4: „Tak vidět radost druhých lidí, být užitečný, nečekat za žádnou velkou finanční odměnu. Prostě pomáhat druhým s čímkoliv. Asi tak bych to řekla, a radost z toho, když někom pomůžu a vidím výsledek mojí práce, té mojí pomoci“

I5: „Pomáhat, to je hlavní, pomoc druhým.“ ... „to, že jsem jim užitečná, pomáhám jim, mají radost, když se jim něco podaří“ ... „Je to zkrátka pomoc, za kterou nic neočekávám, taková pomoc člověka člověku. Dělán to bez ohledu na finanční ohodnocení.“

I6: „Pomáhat druhým, to hlavně. Pomáhám ráda a taky chcu být užitečná.“ ... „pomáhat potřebným a nic za to neočekávat. Pro mě je pomáhat automatické, že když někdo potřebuje pomoc, tak mu prostě pomůžu a nic za to nechci. To je jasné.“

I7: „To mě baví, prostě pomáhat lidem“ ... „pomoc druhým a nic za to nechtít. Pomáhat jen pro ten pocit, ne pro odměnu, peníze nejsou všechno. A někdo si to pořád neuvědomuje, takže prostě pomáhat z dobroty srdce.“

I8: „U nás doma všichni někomu pomáhali, a já jsem chtěla také, to že jsem chtěla pomáhat, jednou vyvrcholilo tím, že jsem si sbalila kufr a chtěla jet do Afriky. Nakonec jsem zůstala doma a rozhodla se, že i tady budu užitečná, tak jsme našla smysl svojí práce pomoci, kdy jsem začala u bezdomovců, kterým jsem nosila jídlo. A pokračovalo to dál, děsně mě to bavilo, že z toho mají radost a já vlastně taky“ ... „tak jsem si řekla, jdi a pomáhej, když sama máš všechno. No a od té doby se snažím.“ ... „důležitý je smysl pomoci“ ... „pomoc, za kterou nic neočekávám, žádné peníze, teď se sice říká, že bez peněz se nedá nic, ale dá, pomo se poskytne kdykoliv a komukoliv. To je jasné a automatické.“

5.3 Kategorie: Co mě na práci baví

Kódy spadající do této kategorie: *Radost, smysluplnost, smysl práce, užitečnost, různorodost, spokojenost uživatelů, komunikace, zájem a vděčnost, kolektiv, důležitost*

Tato kategorie nám pojednávala o tom, jak pracovníci vnímají svou profesi, co jim přináší, jaké pocity z ní mají, co je pro ně v práci stěžejní a důležité, bez čeho by se neobešli. Již podle kódů můžeme usoudit, že práce je naplňuje a přináší do jejich života mnoho hezkých pocitů. Nejčastěji zaznělo slovo radost, ať už je to myšleno tak, že práce jim přináší radost, z práce mají radost anebo samotní klienti vnímají radost z jejich práce. Informant číslo jedna

uvedl, že ho baví široká a pestrá nabídka služeb Charity, proto také zaznívá, že je na práci baví, když to není stereotyp. Tím, že mnoho prací zevšední, přestane je bavit, avšak tady informanti chválí, že ne každý den je stejný, ne vždy víte, co můžete očekávat, to se může odvíjet od nálady uživatelů, od změny v cílové skupině a tak dále. Snad pro všechny informanty je důležitá spokojenost klientů, kterou řadí na první příčky. Uvádí, že jde především o spokojenost klientů, což je pochopitelné. Pro mnoho z nich je také důležité, že tato práce je smysluplná, a přináší jistý druh uspokojení. Ani jedna účastnice výzkumu nevedla, že je pro ni důležité finanční ohodnocení, tudíž můžeme usoudit, že práci vykonávají pro všechny již zmíněné pocity. Žádná z nich neklade na první místo sebe, ale klienta. Není pro ně nejdůležitější odměna nýbrž pocit za tu službu, kterou vykonávají a kterou pomáhají člověku.

I1: *„Chtěla jsem dělat něco užitečného a pomáhat lidem, dělat něco, co má smysl“ ... „aby práce měla smysl, byla užitečná, aby byli všichni spokojeni. Jak už pracovníci, tak samozřejmě uživatelé.“ ... „Naplnuje mě to, že i když zprostředkovaně, má dosah (služba) ke klientům sociálních služeb, služby mohou tak být kvalitnější.“ ... „Každý den je jiný, jsou nové starosti, nové problémy, noví uživatelé, noví pracovníci, ta různorodost, a tak široká a pestrá nabídka Charity. Jednoduše celá ta práce“*

I2: *„První radě určitě klient, ten je vždycky na prvním místě. Pak je důležitý dobrý kolektiv. Pro mě je taky důležitá účelně zařízená budova, prostě takové zázemí pro charitativní činnost. A správné vedení, no a taky profesní odbornost“ ... „to, že mohu být této cílové skupině užitečná a pomáhat v jejich přirozeném prostředí, klienti se cítí líp a vy ve výsledku taky. Pak taky to, že to není stereotyp. Vždycky mě potěší spokojenost klientů.“*

I3: *„Chci, aby moje práce měla smysl. Chtěla jsem být užitečná a prospěšná.“ ... „Hlavně úcta k jejich životnímu příběhu. Hodně důležitá je komunikace. Když nefunguje komunikace, nefunguje nic.“ ... „Hlavně, že to není stereotyp, každý den se děje něco jiného, setkáváte se s někým jiným, pomáháte někomu jinému. Moje práce je důležitá, má přidanou hodnotu, jelikož je to práce pro společnost. Baví mě, když vidím, že jsou klienti spokojeni a šťastní.“*

I4: *„Pro mě je nejdůležitější spokojený uživatel. Je moc důležité, by měl zabezpečené všechny potřeby a naplněné cíle. Takže klient a komunikace, aby oni s námi komunikovali a my s nimi, porozumění si vzájemně a aby k nám chodili rádi.“ ... „baví mě práce se starými lidmi, s postiženými uživateli, kteří jsou vděční, že se o ně někdo zajímá, vyslechne je, pomáhá jim řešit jejich problémy. Pak mám radost, když je vidím spokojené. Tak celkově,*

když si povídáme a oni jsou zapálení mi něco pro ně důležitého říct. Ráda vidím, že se zlepšují.“

I5: „Chtěla jsem dělat smysluplnou práci a pomáhat“ ... „samozřejmě spokojenost uživatelů a jejich rodin. Pak bych řekla, že důvěra v organizaci a pro mě pak vnitřní spokojenost, spokojenost s tím, že to, co dělám má smysl, a to tato práce určitě má.“ ... „naplňuje mě spokojenost se službou. Já třeba ráda zpívám, proto se vždycky těším na uživatele, zejména seniory, kteří si se mnou rádi zazpívají, protože to těší mě i je a jsme rádi všichni.“ ... „je to pocit, že chci být užitečná.“

I6: „to, aby byli lidé spokojení. Vidím to, že můžu být užitečná, i když lidem pomůžu s tím nejmenším. Když vidím, že nás vždy u nich doma rádi vidí, jsme pro ně součástí života, to mě těší.“ ... „motivuje mě vidět radost v očích klientů, to že jsou spokojeni k tomu jim pomáhám já, motivuje mě to, že to není stereotyp.“

I7: „protože je to smysluplná práce, která zanechává v člověku pocit, že dělá něco potřebného“ ... „hlavně je to spokojený uživatel, který se cítí spokojeně, je najezený, v teple, v suchu, rád se vrací k nám do zařízení. Prostě, že se tu cítí jako doma. Pak taky komunikace, jak mluvíme my s klienty, oni s námi, to je důležité“ ... „baví mě to, že můžu pomoci, když už si senior myslí, že mu nikdo jiný nepomůže. Taky že každý den je to něco jiného, nikdy to není stejné, proto mě to baví.“

I8: „Protože jsem chtěla dělat něco užitečného“ ... „já chci, aby byli ti lidi, kterým poskytnu pomoc, spokojení, aby jim to pomohlo. Pro mě je důležité, že to má smysl, když něco dělám a věnuju tomu půlku svého života. Jako někdy je mluvit s klienty dost těžké, ale bez toho se neobejdeme.“ ... „na to, jak dlouho to dělám, mě baví všechno, baví mě se setkávat s novými klienty, prostě žádný nudný kancelářský stereotyp. Motivuje mě, když vidím výsledky a já vím, že za to můžu já, že jim pomáhám.“ ... „i když jsem unavená, tak mě nakopne to, že mě někdo potřebuje, že oni mají pocit, že nejsou na všechno sami.“

5.4 Kategorie: Církevní nebo necírkevní?

Kódy náležící této kategorii: *rozdíly v poskytování, rozdíly ve financích, rozdíly ve vnímání, žádný rozdíl*

Tato kategorie pojednávala především o rozdílech mezi církevními a necírkevními organizacemi. Jestli vůbec nějaké rozdíly jsou, a zda je pracovníci vidí a vnímají. Jak moc je důležitá práce v církevní organizaci, Zda už pracovali v necírkevních organizacích a mají proto možnost srovnání. Co jim nejvíce vadí na církevních organizacích. Někteří informanti srovnání mají, a proto nám sdělili své zkušenosti. Svěřili nám, že moc rozdílů mluvit nechtějí, aby nepošpinili jak církevní, tak necírkevní organizaci, proto byly odpovědi spíše strohé než rozsáhlé. Podle některých informantů však žádné rozdíly nejsou a jsou kladeny stejné požadavky jak na církevní, tak i na necírkevní organizace. Mimo záznam nám také jeden informant sdělil, že dřív viděl velké přechody lidí z necírkevních do církevních organizací, hlavně kvůli pocitům a víře v Boha. Nyní však vidí přesně opačnou situaci, a to pouze z finančního hlediska, jelikož církevní organizace jiné než Charita, třeba Diakonie často bývají finančně podceněné. Nepřál si to sdělit do záznamu, proto jsme museli vypnout diktafon a řekl nám to mimo něj, aby někoho neurazil. Uvedl ovšem, že to můžeme zmínit v popisování kategorie. Většina účastnic výzkumu sdílí také názor, že církevní organizace jsou finančně nedocenené. Někdo vidí také rozdíly v administrativě a opět nám jeden informant sdělil po skončení záznamu, že rozdíl spatřuje také v dotacích, které mají vyšší a jsou častěji poskytovány necírkevním organizacím, kdežto církevní organizace dotace získávají složitěji. Nepřál si tyto informace více rozvádět do záznamu.

I1: *„Vnímám významný rozdíl spíše mezi poskytováním služeb nestátními neziskovými organizacemi a službami, které zřizuje kraj nebo stát, a to ve prospěch nestátních.“*

I2: *„To asi ani ne, jen v církevních organizacích se klade větší důraz na duchovno a je to více ovlivněné vírou, jinak ne.“*

I3: *„Nemám srovnání mezi charitou a třeba diakonií, ale věřím, že v těch církevních je to stejné. Nicméně od ziskového sektoru se to liší, myslím to tak, že není takový tlak na výkon za účelem zisku. Neziskové jako církevní organizace trpí asi nedostatkem financí a podfinancováním zaměstnanců.“*

I4: *„Mezi organizacemi nevidím žádné rozdíly. Na organizace v sociálních službách jsou kladeny stejné požadavky a nároky.“*

15: „Srovnání mám, ale teď už takové rozdíly nevidím, možná tak ve mzdě, protože církevní služba je finančně nedocenená, někde je to hodně výrazné. A taky trochu potřeba pomáhat, u nás je ta potřeba možná o něco větší.“

16: „Tak to, že někdo pracuje v církevní organizaci, neznámá, že se každý musí denně modlit, jak si hodně lidí myslí. Jinak mi přijde rozdíl pouze v administrativě a v dotacích“

17: „Tak je pravda, že delší dobu jsem pracovala v necírkevní organizaci. A musím říct, že bohužel jsem velmi zklamaná, protože v církevní organizaci je větší „bordel“ než v necírkevních. A taky v necírkevních organizacích jsem byla o hodně lépe placená, tady je ta práce málo finančně ohodnocená.“

18: „Tak největší rozdíl jsou finance, ale tuto práci nikdo nemůže dělat pro peníze, to nejde. A jinak já si myslím, že my to bereme jinak, já jako věřící to beru jako moje poslání toto dělat a oni to dělají, protože si to vybrali a musí. U nás to tak není, nebo si to myslím aspoň já.“

5.5 Kategorie: Profesní pochybnosti

Kódy směřující k této kategorii: *pochybnosti a žádné pochyby*

V této kategorii jsme se zabývali pochybnostmi, jelikož je úplně běžně, že každý alespoň jednou zapochybuje o sobě, o své práci, kterou dělá, o svých hodnotách, o celém svém dosavadním směřování. Informantů jsme se tázali, zda někdy, alespoň na chvíli zapochybovali o své profesi. Ti se rozdělili na dva tábory. A to buď zapochybovali a k sdělili nám také důvod, anebo nikdy nezapochybovali. K pochybnostem může vést několik důvodů, které se neopakují. Skupinu, která o své profesi nikdy nezapochybovala, opravdu dělá to, co je baví a co dělat chtějí. Jsou to naprosto spokojení lidé. Mnohým se stane, že zapochybuje a ze své práce odejdou, tady máme ale příklady účastnic, které ve své práci pokračují, i když někdy zapochybovaly a práce je stále baví a je pro ně potěšením. K této otázce o pochybnostech jednomu z informantů stačila věta o pouhých třech slovech. Všichni informanti o své práci mluví hezkými slovy.

11: „Ano, administrativní požadavky krajů, speciálně Zlínského kladou obrovské nároky na vedoucí organizací poskytující sociální služby, stávají se z nich sháněči peněz na provoz, žijí ve finanční nejistotě, zlínský kraj schvaluje finance každý rok nově, nemají pak prostor a čas na jiné, důležitější věci. To jsou pak těžké chvíle.“

I2: „*Vlastně ne. V zaměstnání jsem měla možnost pracovat jak s dětmi, tak i se seniory, obojí profese mě naplňovaly, takže jsem nepochybovala nikdy.*“

I3: „*Ano, bylo to v rozdílném přístupu vedení a mém názoru. No a pak taky velká pochybnost ohledně dalšího směřování v této oblasti spojené se syndromem vyhoření. Trávím v práci tolik času a věnuju se jí naplno, takže v jednu dobu jsem měla co dělat, abych mu předešla.*“

I4: „*Jo byly. V době, kdy jsem si začala nosit práci domů. Neustále jsem chtěla řešit problémy uživatelů, odsuzovala jejich rodiny. Trpěla tím rodina i mé nejbližší okolí. Pak ještě při nástupu do zaměstnání, první půlrok, ten byl těžký.*“

I5: „*Ne. Vlastně ano, když přišla inspekce kvality sociálních služeb, to jsem na malou chvílku zapochovala, ale jinak nikdy.*“

I6: „*ne, nebyly nikdy.*“

I7: „*Ty chvíle jsou bohužel neustále, protože práce konkrétně se seniory je velmi těžká a málokdy se dočkáme ocenění, každý bere všechno jako samozřejmost.*“

I8: „*Nikdy ani na milisekundu jsem nezapochovala, j totiž vím, že mi to bylo sesláno shůry, proto to беру tak, že to má takto být. Fakt ani jeden jsem nepochybovala, i když mi jeden člověk bez domova pozvracel šaty a já v tom měla být ještě celý den.*“

5.6 Kategorie: My a víra

Kódy spadající do této kategorie: *ovlivnění a význam víry, křesťanské hodnoty a osobní přínos, možnosti víry, zájem církve, pocity z víry*

V této kategorii jsme se zabývali vztahem víry a našich pracovníků. Jak ji vnímají, jak je pro ně důležitá, co všechno jim dala a jak a jestli je ovlivnila. Víra je pro mnoho lidí velmi důležitá a provází je životem. Víra je v každém z nás a nezáleží na tom, zda jste křesťan nebo ne. Protože věřit se dá v cokoli, co chcete. Víra dokáže změnit život a určit směr. Mnoho lidí se na ni upíná a spoléhá i ve své profesi. K církevním organizacím víra patří, i když není podmínkou, jak si někteří myslí. Podle informantů je víra důležitá a ovlivnila je dříve i dnes. Některým pomáhá v profesi, jiným zas pomáhá v těžkých situacích. Poslední informant připojil i příhodu k popisu toho, co pro ni víra znamená. Jiný informant zase popisuje celkový zájem církve. K víře jsou někteří vedeni od mala a tuto víru šíří dál, protože pak poznají, že nejsou na všechno sami. Z výpovědí jsme usoudili, že víra má nezastupitelné místo v životech účastníků výzkumu. Všichni tyto informanti popisovali hezkými slovy. Jeden

informant však uvedl, že je unavený ze své práce a už ani víra to nezmění. Pro někoho představuje vnitřní sílu a někdo si už ani neuvědomuje, jaký vliv na něj má.

I1: „*Ano, ve smyslu uznávání hodnot, které nejsou materiálního rázu. Víra nám pomáhá určit náš směr.*“

I2: „*Ano ovlivňuje a velmi (úsměv). Církev zaměstnancům umožňuje rozvoj a podporu v duchovní oblasti, taky společnou modlitbu a taky pořádá mše za Charitu.*“

I3: „*Tak ovlivňuje mě celý život, má pro spoustu věcí pochopení, jako že je důležitá možnost modlitby jako takové terapie pro některé klienty, nebo že slouží jako obrana při různých obavách. Víra je všechno, každý v něco věří, a to ho ovlivňuje.*“

I4: „*Ovlivňuje mě dennodenně, pořád, protože při mé práci uplatňuju všechny křesťanské hodnoty, jako jsou láska, radost, trpělivost, laskavost, dobrota a sebeovládání. Všechny tyto hodnoty jsou nesmírně důležité. Víra mě naučila, jak jednat s lidmi, jak je vnímat, jak být sama se sebou spokojená. Víru má každý, jen ji musí umět správně rozvíjet.*“

I5: „*Při nástupu do zaměstnání mě víra velmi ovlivnila, zaměstnání bylo vnímáno jako poselství. Po letech už ale pociťuji únavu a víra už to nedokáže ovlivnit.*“

I6: „*Jako věřící jsem, ovlivnila mě v hodně věcech, že už si to ani neuvědomuju, určitě je pro mě moc důležitá a možná proto taky dělám v Charitě.*“

I7: „*Určitě ano. Protože některé situace se řeší snadněji. Pomáhá mi, když se necítím dobře, vím, že v tom nejsem sama.*“

I8: „*Ovlivnila mě hodně, na každém kroku mě ovlivňuje i dnes. My jsme všichni věřící, maminka nás nutila od mala chodit do kostela zpívat. Bylo období, kdy jsem to odmítala, ale pak když mi umřel dědeček a pak i babička, já jsem byla tak smutná, že jsem šla do kostela, modlila se a řekla jsem nahlas, co jsem chtěla říct jim. Mně se tak ulevilo, víra mi přináší úlevu i útěchu, na nic nejste sama, když potřebujete, vyzpovídáte se“ ... „*Já jsem se ve víře našla, víru mám, věřím, že dokážu všechno, co budu chtít. Víra mě provází celým životem a já se ji snažím předat i dětem a vnoučatům. Mně víra pomohla a já chci, aby pomohla i ostatním.*“*

5.7 Kategorie: Vztah ke službě

Kódy spadající do této kategorie: *roviny služby, důležitost služby, hierarchie, význam služby, předurčenost, odměny za práci, závislost na službě, budoucnost služby*

V této kategorii jsme se dozvěděli, co pro informanty znamená služba člověku, jak by společnost mohla fungovat bez služeb člověku, jak ji vnímají. Většina informantů se shodla na tom, že služba člověku je nesmírně důležitá v naší společnosti, jelikož každý ji alespoň trochu potřebuje, nebo potřebovat bude. Všechny účastnice výzkumu se v rámci profese zabývají službou člověku. Je pro ně nesmírně důležitá. Prostřednictvím služby dokážou pomoci potřebným a zajistit všechno, co klienti potřebují. I malá služba člověku dokáže pomoci, proto je služba tak důležitá, až nenahraditelná. Službu člověku jeden z informantů vnímá ve dvou rovinách. V rovině profesionální a v rovině služby z podstaty člověka. Jako významný prvek někteří považují předurčenost, a to, když se někdo pro službu člověku narodí, práce je vším. Většina pracovníků v charitách funguje na principu služby, a to je baví.

I1: *„Vnímám ji ve dvou rovinách. První je služba člověku jako profesionální pomoc a druhá služba člověku z podstaty člověka, obě jsou velmi důležité, každá trochu jiným způsobem. Ale bez služeb bychom jako společnost nevydrželi. Momentální stav společnosti nám nabízí různé služby člověku, a proč je nevyužít anebo naopak nepomoci. Služba by měla být na pomyslných prvních příčkách hodnot. Někdo se pro službu taky vyloženě narodil a nic jiného dělat nechce, je to pak krásná činnost.“*

I2: *„Z lidského hlediska velmi důležitá. Každý člověk nezávisle na svém psychickém, fyzickém a sociálním stavu jedinečnou osobou a důstojné zacházení, důstojnost lidské osoby je první zásadním měřítkem hodnot charitativních služeb.“*

I3: *„Bez služby člověku by náš stát ani nefungoval, celá společnost je postavená na službě, pomáhání a důstojnosti. Pomáhání je klíč ke šťastnému životu. Tak jak je služba důležitá, tak je důležitá vůbec chuť pomáhat a radost z pomoci a ze služby.“*

I4: *„Velmi důležitá samozřejmě.“ ... „protože čím je člověk starší, tím víc potřebuje pomoc a služby druhých. A společnost by bez možnosti služby člověku nemohla fungovat. Každý je tak trochu závislý na službě člověku.“*

I5: *„Absolutně nejdůležitější. Dává nejvíc smysl a člověka zpětně obohacuje. Většina z nás funguje na principu služby člověku a zvláště v charitě. Odměnou je nám dobrý pocit a radost uživatelů.“*

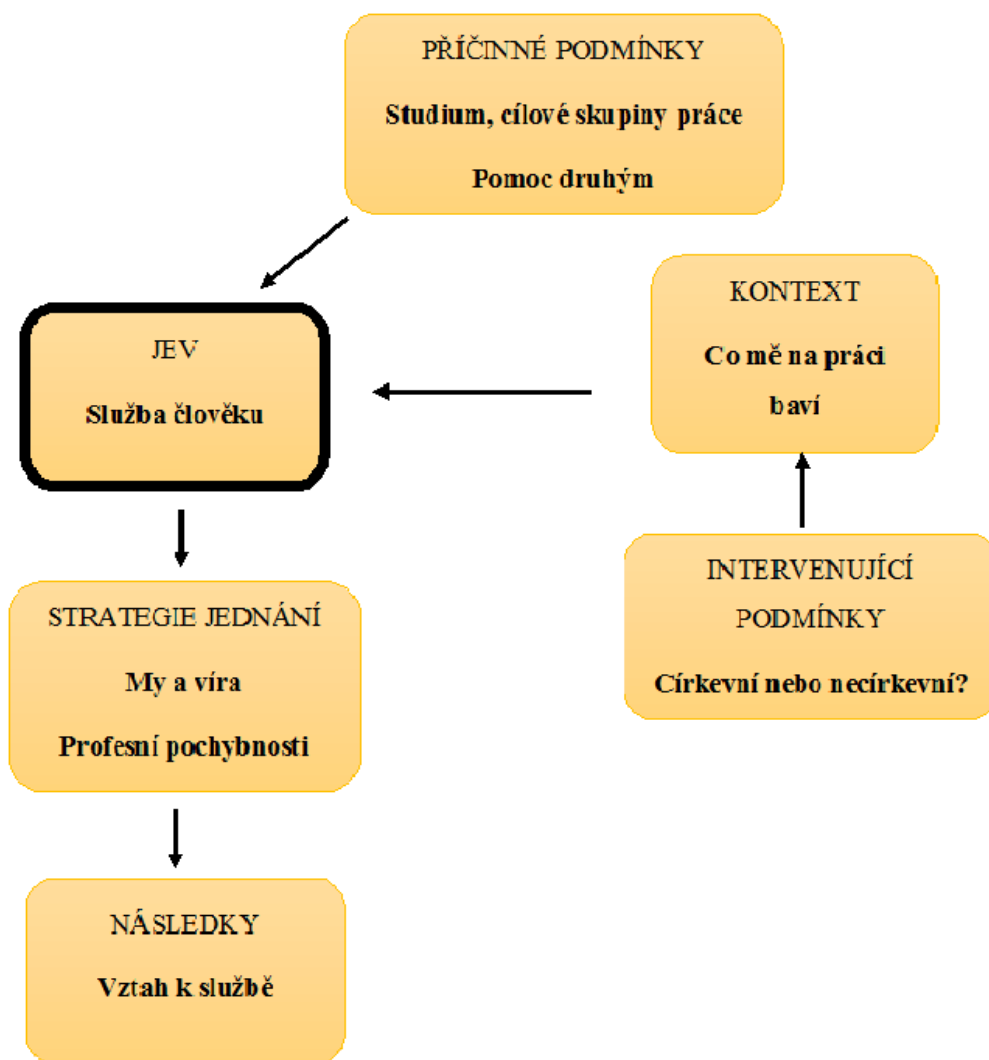
I6: *„Určitě hodně, pokud je někdo závislý na pomoci druhých. Pro nás taky, pro všechny, každý občas potřebuje pomoc, a kdo pomůže, když ne my? Tak určitě se bez ní neobejdeme.“*

I7: *„Nejdůležitější, vždyť proto tu jsme, pomáhat si navzájem a pomáhat tomu, kdo to potřebuje. Teď je služba podle mě dost podstatná. A pak ten pocit vás zahřeje, když vidíte, že to má smysl.“*

I8: *„To je jedna z nejdůležitějších věcí v našich životech, kde bychom byli bez služby? Teď je navíc tolik druhů a forem, že je nemožné bez ní být. Já to mám jako poslání, služba všem lidem mi přináší uspokojení. Člověk si to kolikrát ani neuvědomuje a poskytuje službu. Já to vnímám jako jeden z nejdůležitějších pilířů naší společnosti. Všichni jednou budeme odkázáni na pomoc.“ ... „Oni přijdou na to, že ať už chudý nebo bohatý, všichni služby potřebujeme.“*

5.8 Paradigmatický model

Na základě vztahů, které vznikly mezi kategoriemi, jsme vytvořili paradigmatický model, který popisuje již vzniklé vztahy. „*Použití toho modelu vám umožní o údajích systematicky přemýšlet a vzájemně je mezi sebou vztahovat složitými způsoby. Stejně tak nyní, když se ocitnete v určité životní situaci a snažíte se sobě nebo ostatním vysvětlit, proč se to mohlo přihodit.*“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 72)

Paradigmatický model 1

Zdroj: Vlastní

Jako příčinné podmínky označujeme samotné rozhodnutí, v našem případě kategorie „Studium, cílové skupiny práce“ a „Pomoc druhým. Kdy informanti uvedli, že vykonávají tuto práci na základě studia sociální činnosti a jiných podobných oborů. Dále také uvedli, že

chtěli pomáhat druhým, proto i toto označujeme jako příčinnou podmínku. Toto rozhodnutí považujeme za zrod jevu „Služba člověku“, kdy touha pomáhat druhým a pocit být potřebný je dovedla k této službě, vypověděli, že v této službě spatřují smysl, stejně tak jako v pomoci. Pro všechny informanty je služba velmi důležitá. Proto se rozhodli ji pojmout jako svoji profesi a přihlásili se na pracovní pozice, ve kterých mohou vykonávat přímou službu. Náplní služby je stara se o blaho klienta a pomáhat mu v těžkých životních i sociálních situacích. Žádný z informantů neřekl, nebo ani nenaznačil, že svého rozhodnutí lituje a že ho práce nebaví. S touto službou se pojí také činnost a to co, co tato činnost přináší. V našem případě je to kategorie „Co mě na práci baví“. Nejčastěji odpověděli, že na službě je baví smysl této profese. To, že služba člověku je přínosná pro celou společnost. S touto činností také souvisí to, jak vnímají církevní organizaci. Kategorie „Církevní nebo necírkevní?“ popisuje to, jak vnímají informanti rozdíly mezi těmi to organizace, protože službu poskytují oboje organizace, v naší práci jsme se zaměřili na církevní. A tak jak je na práci může bavit smysl, můžou spatřovat rozdíly v těchto organizacích. Jako v každé profesi, i tady existují pochybnosti o smyslu profese nazvané „profesní pochybnosti“. Ty má většina informantů a ty je mohly v jejich profesi ovlivnit, ovšem všechny tyto pochybnosti je přešly a dá se říct, že je pozitivně ovlivnila víra, která je provází životem. To, jak je důležitá pro jejich profesi a pomáhá jim, jsme zjišťovali v kategorii „My a víra“. Kdy víra hraje velkou roli. To, co plyne jak z pochybností, tak i z víry je výsledek nazvaný „Vztah k službě“. Mnoho lidí pociťuje, jak je služba prospěšná a co všechno nám přináší. To, že dokáže usnadňovat život potřebným, oceňuje spousta lidí. Proto si vytváří vztah k službě a vykonávají ji zodpovědně. K službě se může někdo cítit i předurčen, pro něj je pak práce radost a jedna z nejdůležitějších hodnot.

6 INTERPRETACE DAT

Naše výzkumné šetření mělo získat odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, ze které vplynuly tři dílčí výzkumné otázky. Tyto výzkumné otázky nám korespondují s výzkumnými cíli, proto zároveň toto šetření odpovídá i na ně. Díky vztahům, které vznikly mezi kategoriemi jsme také našli reakci na výzkumné otázky. Kdy jsme za hlavní jev neboli fenomén považovali vztah k službě, ovšem po hlubší analýze se ukázalo, že pravým jevem je celková služba člověku a vztah k této službě je jejím následkem. Vidíme tedy velký přínos paradigmatického modelu.

Z rozhovorů tedy vplynula odpověď na **první dílčí otázku, jak vidí svou profesi pracovníci v církevních sociálních zařízeních**. Nejčastěji informanti uváděli odpověď, že ji vidí a vnímají jako smysluplnou činnost, kterou je nutno vykonávat k pomoci druhým. Svou profesi berou vážně a zodpovědně, jelikož vykonávají profesi, která je přínosná pro společnost. Jedna z informantek také uvádí, že se cítí pro svou profesi předurčena.

Důležité také bylo to, jak se k této profesi informantky dostaly. Tuto profesi si tři informantky vybraly na základě studia oboru, studia sociální činnosti a sociální pedagogiky a této profesi se tak chtěly nadále plně věnovat. Další informantka popisovala svou cestu k profesi, kdy ji ani nevystudovala, ale uvedla, že práce si našla ji, kdy se k ní po malých krůčcích v Charitě dostala a nyní je se svou profesí spokojená.

Pro tuto profesi je také důležitá cílová skupina, neboť ta má velký podíl na celkovém vnímání profese. Mnoho pracovníků si také vybírá svou profesi kvůli cílové skupině. U našich informantek se dozvídáme, že pracují s různými cílovými skupinami. Jedna informantka také uvádí, že si vyzkoušela velkou škálou cílových skupin. A práce ji stále baví.

I přes to, že většina z informantek uvádí, že měla pochyby o své práci, tyto pochybnosti časem vymizely nebo se vyřešily a informantky dále pracují ve svých profesích a cítí se spokojeně. Zde můžeme vidět, že pochybnosti nejsou překážkou v profesi a můžeme je považovat za běžnou součást života. Našla se ovšem také odpověď u informantky, která o své profesi nikdy nepochybovala. Z toho soudíme, že tato profese přináší mnoho hezkých a příjemných pocitů. Svou profesi tak berou velmi vážně a vidí ji ve velmi pozitivním světle.

Dále z rozhovorů vplynula odpověď na **druhou dílčí otázku, jaká je motivace pracovníků pro výkon jejich profese v církevních sociálních zařízeních**. Tyto odpovědi

byly dle očekávání různorodé, avšak i tady se informantky v některých případech shodly. Nejčastěji zaznívalo, že je motivuje různorodost práce. To, že každý den je něčím výjimečný a jiný, tudíž se pravděpodobně nestane, že bude převládat monotonie.

Dále se informantky shodly, že velkou motivací jim je radost ze strany klientů a také radost z profese, kterou vykonávají. Tím, že někomu působí radost, je to velkou motivací pro budování radosti další. Mnoho z nich také uvedlo, že důležitým faktorem motivace je spokojený uživatel služeb. Z toho vyplývá, že svou práci berou zodpovědně a výsledkem toho je spokojenost uživatelů, ale také jejich rodin. Motivací také je užitečnost, tak, jak uvedly mnohé respondentky, že mohou být užitečné, tak je také motivuje samotná pomoc druhému.

Pomoc druhému hraje velkou roli v jejich motivaci. Informantky tak berou tuto pomoc již automaticky a nic za ni neočekávají, i přesto je pomoc motivuje k lepším výkonům.

Motivací jim také jsou výsledky jejich práce a pocity z těchto výsledky, jako například když vidí zlepšení klientů. Dalším důležitým faktorem motivace je komunikace celková funkčnost organizace a její zázemí.

Nadále nám také z rozhovorů vyplynula odpověď na **třetí dílčí otázku, jak důležitá je pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních víra**. Odpovědi splnily naše očekávání, když informantky uvedly, že víra je pro ně velmi důležitá. Ani jedna z informantek nepovažuje víru za bezvýznamnou. Popisují její vliv, který byl v mnoha případech velký a trvá dodnes.

Informantky víru berou jako součást jejich života. Jedna z informantek pak uvádí, že víra změnila vnímání jejich hodnot, další pak že na základě křesťanských hodnot jedná. Z toho usuzujeme, že víra má velký vliv na jejich profesi.

Pomáhá jim také v těžkých chvílích, nebo například jim usnadňuje rozhodování. Některé informantky také uvedly, že víra jim dává pocit sounáležitosti a pocit, že nejsou na všechno samy. Díky víře také lépe řeší problémy. Může být také prevencí před syndromem vyhoření.

Jedna z informantek uvedla příklad z jejího život, kde je patrné, jak důležitá je pro ni víra a jak moc ji v životě pomohla. Víra není podmínkou pro přijetí do Charity, ale i přes to velká většina pracovníků věří. V našem případě to jsou všechny respondentky. Uvádějí, že věřit můžeme v cokoliv, nejen v Boha, a každá víra nám pomáhá a dává dobrý pocit. Proto soudíme, že má nezastupitelné místo v životě našich respondentek.

Z rozhovorů pro nás pak vyplynula odpověď na hlavní výzkumnou otázku, **jaký význam má služba člověku pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních**. Všechny informantky uvedly, že služba člověku má velký význam a je v naší společnosti potřebná. Jedna z informantek tak uvádí, že služba člověku je jeden z pilířů naší společnosti a tato služba v ní zastává také významné místo. Některé si také společnost bez služby neumí představit. Službu člověku lze vnímat i ve více rovinách. V našem případě je to služba člověku zároveň jeho pomocí. Uvádějí, že lidé jsou na službě závislí, proto je velmi důležitá. Při službě také nesmíme zapomínat na důstojnost. Uvádějí, že služba ve společnosti je postavená na pomáhání druhým. Službu všechny informantky berou vážně a také ji berou jako součást života.

Z výpovědí jsme se také dozvěděli, že službu některé informantky vnímají jako poslání a jsou po ni předurčeny. Vnímají ji také jako poselství společnosti.

6.1 Doporučení pro praxi

Poznatky zjištěné v teoretické části nám ukazují, že Charita hraje významnou roli v sociálních službách. V praktické části se z rozhovorů také dozvídáme, že i v praxi má velké zastoupení služeb. A nelze ji brát jako zanedbatelného poskytovatele služeb. Službu člověku formou charitativní práce, kterou jsme si přiblížili v teoretické části jsme v praktické části podpořili výzkumem, ve kterém jsme zjistili, jaký je význam služby člověku. Tuto službu nelze podceňovat a brát na lehkou váhu. Vzhledem k tomu, že se jedná o zodpovědnou a náročnou profesi, která má jistou psychickou zátěž, pracovníci by neměli zanedbávat psychohygienu, jelikož pomocí ní mohou předejít syndromu vyhoření, stejně tak jim může pomoci víra. Služba člověku nepatří mezi příliš zkoumaná témata, proto bychom navrhovali hlubší prozkoumání služeb a toho, jak na službu pohlízejí pracovníci, kteří ji vykonávají, nebo klienti, kterým je služba poskytována.

Chtěli bychom také poukázat, že rozdíly mezi církevními a necírkevními organizacemi nejsou natolik velké, aby pracovníci viděli překážky pracovat v církevních zařízeních. Z výzkumu vyplynuly hlavní rozdíly mezi financemi, proto poukazujeme, že finance nehrají příliš velkou roli, usuzujeme z výpovědí, že tuto práci v Charitě pracovníci nedělají pro peníze, ale pro jejich dobrý pocit a spokojenost. Proto bychom doporučili profesi vnímat i v jiné rovině než jen jako zdroj financí.

ZÁVĚR

Naše práce se zabývala službou člověku jako posláním u pracovníků v církevních sociálních zařízeních. Jak pracovníci vidí svou profesi, co je v jejich práci motivuje a naplňuje a také jak důležitá je pro pracovníky víra.

Cílem této práce bylo zjistit, jaký význam má služba člověku pro pracovníky v církevních sociálních zařízeních, zda je to pro ně pouhá práce nebo tuto službu vnímají jako poslání.

V teoretické části naší práce, která je rozčleněna na tři kapitoly, jsme si uvedli teoretická východiska a definovali základní pojmy jako sociální práce, nebo teologie, všechny tyto pojmy mají souvislost se službou člověku. Objasnili jsme si základy římskokatolické církve a víry a její podstatu, na těchto základech staví charitativní služba, kterou se zabýváme. Objasnili jsme si také pojmy, které souvisí s křesťanskou teologií nebo sociální naukou, jako například sociální hřích a jeho význam. Dále jsme si přiblížili pojmy související se sociální prací, vztah mezi charitativní službou a sociální službou, vymezili jsme si křesťanskou sociální práci, která je pro nás stěžejní. Stejně tak paradigmata Musilovo trojí pojetí sociální práce. Pro službu člověku je také nevyhnutná etika s ní spojená. V poslední kapitole jsme se zaměřili na charitativní službu, její vývoj a vývoj v České republice. Vzhledem k tomu, že jsme se zaměřili na Českou katolickou Charitu, uvedli jsme si případy sociálních služeb, které poskytují, jako jeden z největších poskytovatelů těchto služeb.

V praktické části jsme si vymezili výzkumný problém. A určili již zmíněný výzkumný cíl. Zvolili jsme kvalitativní přístup a výzkum byl realizován formou polostrukturovaných rozhovorů. Po rozhovorech následovala jejich transkripce a následné otevřené a axiální kódování, kdy jsme na základě kódů vytvořili kategorie. Na základě vztahů mezi kategoriemi jsme si vytvořili paradigmatický model. Všechny tyto rozhovory měli pro nás velký význam a osobní přínos. Informace, které jsme zjistili ve zkoumané problematice, považujeme za velmi přínosné. Zjistili jsme, že pracovníci v církevních sociálních službách považují službu člověku za poslání, poselství, službu společnosti a taky službu, která je po společnost nenahraditelná.

Ze zjištěných poznatků, jsme také vytvořili doporučení pro praxi, které se orientuje hlavně na potřebu psychohygieny a na pojetí profese, kdy není nejpodstatnější finanční ohodnocení. Dále považujeme za důležité více výzkumů v této oblasti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bibliografické zdroje

- [1] BANKS, Sarah. *Ethics and values in social work*. 4th ed. New York: Palgrave Macmillan, 2012. Practical social work. ISBN 0230300170.
- [2] BARTH, Karl, GALLUS, Petr a Petr MACEK, ed. *Teologická věda a vědecká teologie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006. Moderní česká teologie. ISBN 80-7325-084-5.
- [3] BARTLETT, Harriett M. a Beatrice N. SAUNDERS. *The common base of social work practice*. New York: National Association of Social Workers, [1970]. ISBN 0871010542.
- [4] *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: (včetně deuterokanonických knih)*. 7. přeprac. vyd., (5. vyd. v České biblické společnosti). Praha: Česká biblická společnost, 1985. ISBN 80-85810-11-5.
- [5] *DOCAT: sociální nauka církve pro mladé*. Přeložil Ambrož Petr ŠÁMAL. V Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2017. ISBN 978-80-7195-931-1.
- [6] ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0080-4.
- [7] GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3379-1.
- [8] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [9] CHADIMA, Martin. *Charitativní péče - dějiny a současnost: pracovní texty pro studenty katedry náboženské výchovy a charitativní práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-632-7.
- [10] JANEBOVÁ, Radka a Martin SMUTEK, ed., 2008. Posuzování životní situace v sociální práci: sborník z konference V. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 24. až 25. října 2008. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-419-4.
- [11] JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2018. ISBN 978-80-7553-414-9.

- [12] *Katolická církev: Reconciliatio et paenitentia: posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O smíření a pokání v dnešním poslání církve z 2. prosince 1984.*, 1996. Praha: Zvon. ISBN 80-7113-158-X.
- [13] KAPPL, Miroslav, 2008. Vývojové modely sociální práce a jejich metafory. In: JANEBOVÁ, Radka a Martin SMUTEK, ed. *Posuzování životní situace v sociální práci: sborník z konference V. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 24. až 25. října 2008*. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 44-58. ISBN 978-80-7041-419-4.
- [14] KOTOUS, Jan, Gabriela MUNKOVÁ a Martin ŠTEFKO. *Obecné otázky sociální politiky*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. ISBN 978-80-87439-08-1
- [15] MARTINEK, Michael. *Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1116-7.
- [16] MARTINEK, Michael. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. ISBN 978-80-904137-2-6.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- [18] MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- [19] MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- [20] MESSINA, Rosario. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7192-859-3.
- [21] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- [22] MUSIL, Libor. *Ráda bych Vám pomohla, ale--: dilemata práce s klienty v organizacích*. Brno: Marek Zeman, 2004. ISBN 80-903070-1-9.
- [23] MÜHLPACHR, Pavel, 2004. *Sociální práce*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3323-1.
- [24] NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, c2001. ISBN 80-903070-0-0.

- [25] NEČASOVÁ, Mirka. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2673-1.
- [26] OLÁH, Michal et al., 2016. *Sociálna práca v praxi: Najčastejšie problémy praktickej sociálnej práce*. Bratislava: IRIS. ISBN 978-80-89726-58-5.
- [27] OPATRŇÝ, Michal a Markus LEHNER, 2010. *Teorie a praxe charitativní práce: uvedení do problematiky: praktická reflexe a aplikace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. ISBN 978-80-7394-214-4.
- [28] OPATRŇÝ, Michal. *Sociální práce a teologie: inspirace a podněty sociální práce pro teologii*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-408-2.
- [29] PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- [30] POSPÍŠIL, Ctirad Václav, 2002. *Teologie služby: kniha (nejen) pro ty, kdo se věnují křesťanské charitě a diakonii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 8071927481.
- [31] POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3831-3.
- [32] SCHMIDBAUER, Wolfgang. *Syndrom pomocníka: [podněty pro duševní hygienu v pomáhajících profesích]*. Praha: Portál, 2008. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-7367-369-7.
- [33] SCHÖNBORN, Christoph. *Wähle das Leben. Die christliche Moral nach dem Katechismus der katholischen Kirche*. Vídeň: Wiener Dom-Verlag, 1998. ISBN 3-85351-156-2.
- [34] STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60x.
- [35] ŠIKLOVÁ, Jiřina, 2000. Filantropie v ČR a občanská společnost. In: HALÍK, Tomáš et al. *Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných: Soubor esejí*. Praha: Open Society Fund, s. 73-86. ISBN 80-254-4712-X.
- [36] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

- [37] TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5.
- [38] VAŠEK, Bedřich. *Dějiny křesťanské Charity*. Olomouc, 1941. Knihovna Charity.
- [39] ZASTROW, Charles. *The practice of social work*. 4th ed. Belmont, Calif.: Wadsworth Pub. Co., c1992. ISBN 0534170048.

Internetové zdroje:

- [1] DUKA, Dominik, 1998. *Úvod do teologie* [online]. Praha: Krystal OP [cit. 2019-12-3]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2012/Kv2BP_FTE1/um/duka_uvod_do_teologie.pdf
- [2] *Gaudium Et Spes: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě* [online], 1965. [cit. 2018-12-12]. Dostupné z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html
- [3] Charita začátkem 90.let, 2012. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/o-charite/z-historie/clanky-o-historii-charity/charita-zacatkem-90-let/>
- [4] Jak pomáháme, 2019. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/>
- [5] JANEBOVÁ, Radka a Libor MUSIL, 2007. Mýty o roli sociálních pracovníků a pracovníc. *Sociální práce/Sociálna práca*[online]. 2007(1), 50-61 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolsocialnihopracovnika-120116134909.pdf
- [6] O Charitě, 2019. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/o-charite/>

- [7] PRINCIP SUBSIDIARITY, ©2004. *Katolícka sociálna nauka* [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://ksn.frcth.uniba.sk/Subsidiarita.htm>
- [8] PRINCIP SPOLEČNÉHO DOBRA, ©2004. *Katolícka sociálna nauka* [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://ksn.frcth.uniba.sk/Subsidiarita.htm>
- [9] Sociální a zdravotní služby, 2019. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/socialni-a-zdravotni-sluzby/>
- [10] ŠIKLOVÁ, Jiřina, 2010. Medailón. *Sociální práce/Sociálna práca* [online]. **2010**(2), 1 [cit. 2019-01-05]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/socprac0210komplet_web-100624191633-140219132801.pdf
- [11] Z historie, 2012. *Charita Česká republika* [online]. [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/o-charite/z-historie/clanky-o-historii-charity/strucna-historie-charity-do-r-1990/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Tzv. Takzvaně, takzvaný

ČR Česká republika

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Musilovo trojí pojetí	24
Tabulka 2: Výzkumný vzorek.....	39
Tabulka 3: Kategorie a kódy.....	40
Paradigmatický model 1	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: OTÁZKY POKLÁDANÉ INFORMANTŮM

Příloha PII: TRANSKRIPCE ROZHOVORU

Příloha P I: Otázky pokládané informantům

1. Jakou profesi vykonáváte?
2. S jakou cílovou skupinou pracujete?
3. Proč jste si zvolili tuto profesi?
4. Co je pro vás ve vaší profesi nejdůležitější?
5. Co vás v práci naplňuje a baví?
6. Ovlivnila a ovlivňuje vás víra (jak a v čem)?
7. Jaké máte vzory a inspirace?
8. Co pro vás znamená nezištná pomoc?
9. Jak důležitá je služba člověku podle vás?
10. Jaké vidíte rozdíly mezi církevními a necírkevními organizacemi?
11. Byly chvíle, kdy jste pochybovali o vaší profesi? (Případně jaké)
12. Jaké jsou Vaše primární životní hodnoty?

Příloha P II: Transkripce rozhovoru

Informant 8

Dobry den, můžeme začít? A nebude vám vadit, když si náš rozhovor nahraju?

„Ahojte, určitě nevadí.“

Tak tedy jakou profesi vykonáváte?

„vykonávám profesi sociálního pracovníka“

A s jakou cílovou skupinou pracujete?

„Pracuji převážně se osobami závislymi, bez domova a občas s mentálně i zdravotně postiženými. Ale pracovala jsem i s jinými skupinami, vlastně jsem za celou dobu své praxe potkala snad všechny cílové skupiny“

Proč jste si vlastně zvolila tuto profesi?

„Protože jsem chtěla dělat něco užitečného. U nás doma, všichni někomu pomáhali, a já sem chtěla také. To, že jsem chtěla pomáhat jednou vyvrcholilo tím, že jsem si sbalila kufr a chtěla jet do Afriky. Nakonec jsem zůstala doma a rozhodla se, že i tady budu užitečná, tak jsem našla smysl svojí práce v pomoci, kdy jsem začala u bezdomovců, kterým jsem nosila jídlo. A pokračovalo to dál, děsně mě bavilo to, že z toho mají radost a já vlastně taky. A taky jsem to vystudovala že, tak jsem si řekla, jdi a pomáhej, když sama máš všechno. No a od té doby se snažím.“

To jste měla teda zajímavou cestu. A s tím kufrem jsem to měla stejně, také jsem byla rozhodnutá jet. A co je pro vás ve vaší profesi nejdůležitější?

„No já jsem slyšela, jak náš pan farář mluví o tom, že bychom měli něco udělat pro druhé. A že děti všude na světě se nemají tak jak my, takže jsem chtěla jet zachraňovat děti. Ale k té otázce, to je jednoduché, já chci, aby byli ti lidi, kterým poskytnu pomoc, spokození, aby jim to pomohlo. Pro mě je důležité, že to má smysl, když něco dělám a věnuju tomu půlku svého života. Jako někdy je mluvit s klienty dost těžké, ale bez to se neobejdeme, nezjistíme, co se jim stalo, že jsou v takové situaci. Někdo vám poví svůj příběh hned, někdo až za rok, někdo vůbec. Důležitý je smysl pomoci“

Co vás v práci naplňuje a baví?

„no na to, jak dlouho to dělám mě baví všechno, baví se setkávat s novými klienty, prostě žádný nudný kancelářský stereotyp jak všude. Motivuje mě, když vidím výsledky a já prostě vím, že za to můžu já za to, že jim pomáhám. Každé ráno, když jdu a na ulici vidím potenciální klienty, říkám si, jak plodný to bude den. Zas někomu usnadníme život (smích), prostě i když jsem unavená, tak mě nakopne to, že mě někdo potřebuje, že oni mají pocit, že nejsou na všechno sami“

Vy jste tak pozitivně naladěný člověk, to je krásné, i po tolika letech. Ovlivnila a ovlivňuje vás víra?

Děkuju, no, je to tím, že dělám, co mě baví, to jde pak samo. Ovlivnila mě hodně, na každém kroku má na mě vliv i dnes. Tak my jsme všichni věřící, maminka nás nutila od mala chodit do kostela, zpívat, a nevím co všechno. Bylo období, kdy jsem to odmítala, ale pak když mi umřel dědeček a pak i babička, já jsem byla tak smutná, že jsem šla do kostela, modlila se a řekla jsem nahlas, co jsem chtěla říct jim. Mně se tak ulevilo, víra mi přináší úlevu i útěchu, na nic nejste sama, když potřebujete vyzpovídáte se, řeknete knězovi, co je váš problém a jak vás to trápí, on vás vyslechne a poradí, i z osobního hlediska, Já jsem se ve víře našla, víru mám, věřím, že dokážu všechno, co budu chtít. A nemusím za to dostávat milióny. Víra mě provází celým životem a já se ji snažím předat i dětem a vnoučatům. Mně víra pomohla a já chci, aby pomohla i ostatním.“

Ted' vám rozumím, také mi zemřeli prarodiče a útěchou mi byl rozhovor s knězem. A máte vzory a inspirace pro vaší práci?

„věřím, že to muselo být těžké pro všechny kolem vás. Můj největší vzor je Ježíš Kristus. Jinak vzory nepotřebujete, na co? Děláte všechno podle sebe. Inspiruji se v knihách, v Bibli nejčastěji“

A co pro vás znamená nezištná pomoc?

„Tu podle mě poskytuju neustále. Je to pomoc, za kterou nic neočekávám, žádné peníze, ted se sice říká, že bez peněz se nedá nic, ale dá, pomoc se poskytne kdykoliv a komukoliv. To je jasné a automatické“

Jak důležitá je služba člověku podle vás?

„to je jedna z nejdůležitějších věcí v našich životech, kde bysme byli bez služby? Ted je navíc tolik druhů a forem, že je prostě nemožné bez ní být. Já to mám jako poslání, služba všem“

lidem mi přináší uspokojení, to že já jim tou svou malou službičkou zachráním někdy život, pomůžu v situaci. To je pravá podstata. Člověk si to kolikrát ani neuvědomuje a poskytuje službu. Já to vnímám jako jeden z nejdůležitějších pilířů naší společnosti. Všichni jednou budem odkázáni na pomoc. Takže tak“

A vidíte, mnoho lidí si to stále neuvědomuje. Vnímáte rozdíly mezi církevními a necírkevními organizacemi?

„no práce, oni přijdou na to, že ať už chudý neb bohatý, všichni služby potřebujeme, před nebeskou bránou to bude stejně jedno. No tak největší rozdíl jsou finance, ale tuto práci nikdo nemůže dělat pro peníze, to nejde. A jinak já myslím, že my to bereme jinak, já jako věřící to беру jako moje poslání toto dělat a oni to dělají, protože si to vybrali a musí. U nás to tak není, nebo si to myslím aspoň já.“

Moc hezky mluvíte o své práci, kdyby tak mluvili všichni. A byly vůbec chvíle, kdy jste pochybovali o vaší profesi?

„tak by si nikdo neměl na co stěžovat. Jo děvenko, nikdy ani na milisekundu jsem nezapochybovala, já totiž vím, že mi to bylo sesláno shůry, proto to беру tak, že to má takto být. Fakt ani jeden den jsem nepochybovala, i když mi jeden člověk bez domova pozvracel šaty a já v tom měla být ještě celý den.“ (smích)

Tak to jste musela mít radost (smích). Jaké jsou Vaše primární životní hodnoty?

„nejdřív jsem chtěla plakat, ale teď to dávám jako historku k dobru. Určitě láska a víra. A tak zdraví, to máme jen jedno. Vlastně mou největší hodnotou je práce“

Doufám, že jste všem otázkám rozuměla. Moc děkuji za Váš čas, mějte se krásně a na shledanou!

„jasně, úplně v pohodě. Mějte se a nashle.“